WYROK SĄDU (czwarta izba)

z dnia 27 października 2010 r. *

W sprawie T-24/05

Alliance One International, Inc., dawniej Standard Commercial Corp., z siedzibą w Danville, Wirginia (Stany Zjednoczone),

Standard Commercial Tobacco Co., Inc., z siedzibą w Wilson, Północna Karolina (Stany Zjednoczone),

Trans-Continental Leaf Tobacco Corp. Ltd, z siedzibą w Vaduz (Liechtenstein),

reprezentowane początkowo przez adwokatów M. Odriozolę Aléna, M. Marañon Hermoso oraz A. Emcha, a następnie przez adwokatów M. Odriozolę Aléna, M. Barrantes Diaz oraz A. João Vide,

strony skarżące,

* Język postępowania: angielski.

przeciwko

Komisji Europejskiej, reprezentowanej przez F. Castilla de la Torrego oraz É. Gippiniego Fourniera, działających w charakterze pełnomocników,

strona pozwana,

mającej za przedmiot wniosek o stwierdzenie nieważności decyzji Komisji C(2004) 4030 wersja ostateczna z dnia 20 października 2004 r. w sprawie postępowania zgodnie z art. 81 ust. 1 [WE] (sprawa COMP/C.38.238/B.2 – Surowiec tytoniowy – Hiszpania),

SĄD (czwarta izba),

w składzie: O. Czúcz, prezes, I. Labucka i K. O'Higgins (sprawozdawca), sędziowie,

sekretarz: C. Kantza, administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 17 czerwca 2009 r.,

wydaje następujący

Wyrok

Okoliczności powstania sporu

1. *Skarżące i postępowanie administracyjne*

1 World Wide Tobacco España, SA (zwana dalej „WWTE") jest jednym z czterech przedsiębiorstw prowadzących w Hiszpanii działalność w dziedzinie pierwszego przetworzenia surowca tytoniowego (zwanych dalej „przetwórcami" lub „przetwórcami hiszpańskimi").

2 Pozostałymi trzema przetwórcami hiszpańskimi są: Compañia española de tabaco en rama, SA (zwana dalej „Cetarsą"), Agroexpansión, SA i Tabacos Españoles, SL (zwana dalej „Taes").

3 W okresie od 1995 r. do dnia 5 maja 1998 r. dwie trzecie kapitału WWTE należały do Trans-Continental Leaf Tobacco Corp. Ltd (zwanej dalej „TCLT"), spółki w pełni zależnej od Standard Commercial Tobacco Co., Inc. (zwanej dalej „SCTC"), która z kolei była spółką w pełni zależną od międzynarodowej amerykańskiej korporacji

Standard Commercial Corp. (zwanej dalej „SCC"). Pozostała jedna trzecia kapitału należała do prezesa WWTE i dwóch członków jego rodziny.

4 W dniu 5 maja 1998 r. TCLT podwyższyła swój udział w kapitale WWTE do 86,94%, przy czym reszta akcji była własnością WWTE (9,73%) i osoby fizycznej (3,33%). W październiku 1998 r. WWTE nabyła akcje należące do tej osoby fizycznej, a SCC nabyła bezpośredni udział w wysokości 0,04% w kapitale WWTE. W maju 1999 r. TCLT i SCC podwyższyły swój udział w kapitale WWTE odpowiednio do 89,64% i do 0,05%, przy czym reszta tego kapitału była własnością WWTE.

5 SCC, SCTC i TCLT są skarżącymi w niniejszym postępowaniu. Grupa spółek, do której należą, będzie dalej zwana „grupą Standard".

6 W dniach 3 i 4 października 2001 r. Komisja Wspólnot Europejskich, dysponując informacjami, zgodnie z którymi hiszpańscy przetwórcy i producenci surowca tytoniowego dopuścili się naruszeń art. 81 WE, przeprowadziła na podstawie art. 14 rozporządzenia Rady nr 17 z dnia 6 lutego 1962 r., pierwszego rozporządzenia wprowadzającego w życie art. [81 WE] i [82 WE] (Dz.U. 1962, 13, s. 204) kontrole w pomieszczeniach trzech spośród tych przetwórców, mianowicie Cetarsy, Agroexpansión i WWTE, jak również w pomieszczeniach Asociación Nacional de Empresas Transformadoras de Tabaco (zwanego dalej „Anetab").

7 W dniu 3 października 2001 r. Komisja przeprowadziła również kontrole w pomieszczeniach Maison des métiers du tabac (cechu tytoniowego) oraz Europejskiej Federacji Przetwórców Tytoniu, a w dniu 5 października 2001 r. – w pomieszczeniach Federación nacional de cultivadores de tabaco (zwanej dalej „FNCT").

8 W styczniu i lutym 2002 r. przetwórcy i Anetab przekazali Komisji pewne informacje. Następnie Komisja skierowała do nich oraz do FNCT szereg żądań udzielenia informacji na podstawie art. 11 rozporządzenia nr 17. Komisja zażądała też od hiszpańskiego ministerstwa rolnictwa, rybołówstwa i żywności udzielenia informacji w przedmiocie hiszpańskich przepisów dotyczących produktów rolniczych.

9 W dniu 11 grudnia 2003 r. Komisja wszczęła postępowanie leżące u podstaw niniejszej sprawy i sporządziła pismo w sprawie przedstawienia zarzutów, które skierowała do 20 przedsiębiorstw lub stowarzyszeń, w tym do hiszpańskich przetwórców, Anetab, FNCT, do skarżących oraz do Deltafiny SpA. Deltafina jest włoską spółką, której głównym przedmiotem działalności jest pierwsze przetworzenie surowca tytoniowego oraz sprzedaż przetworzonego tytoniu. Należy ona do tej samej grupy spółek co Taes, mianowicie do grupy, na której czele znajduje się amerykańska spółka Universal Corp.

10 Wskazane przedsiębiorstwa i stowarzyszenia uzyskały dostęp do akt dochodzenia Komisji, które zostały im przekazane w formie kopii na płycie CD-ROM, i przedstawiły uwagi na piśmie w odpowiedzi na sformułowane przez tę instytucję zarzuty.

11 Przesłuchanie odbyło się w dniu 29 marca 2004 r.

12 Po zasięgnięciu opinii komitetu doradczego ds. praktyk ograniczających konkurencję i pozycji dominującej oraz na podstawie końcowego sprawozdania funkcjonariusza ds. przesłuchań, w dniu 20 października 2004 r. Komisja wydała decyzję C(2004) 4030 wersja ostateczna w sprawie postępowania zgodnie z art. 81 ust. 1 [WE] (sprawa COMP/C.38.238/B.2 – Surowiec tytoniowy – Hiszpania) (zwaną dalej „zaskarżoną decyzją"), której streszczenie opublikowano w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* z dnia 19 kwietnia 2007 r. (Dz.U. L 102, s. 14).

2. *Zaskarżona decyzja*

13 Zaskarżona decyzja dotyczy dwóch karteli poziomych, zawiązanych i działających na hiszpańskim rynku surowca tytoniowego.

14 Celem pierwszego z tych karteli, który obejmował przetwórców i Deltafinę, było coroczne ustalanie, w okresie od 1996 r. do 2001 r., średniej (maksymalnej) ceny dostawy dla każdej odmiany surowca tytoniowego, bez rozróżniania go ze względu na jakość, oraz podział ilości wszystkich odmian surowca tytoniowego, jakie każdy z przetwórców mógł zakupić u producentów (zob. w szczególności motywy 74–76, 276 zaskarżonej decyzji). W okresie od 1999 r. do 2001 r. przetwórcy oraz Deltafina uzgadniali między sobą także przedziały cenowe według klasy jakości dla każdej z odmian surowca tytoniowego, które były podawane w tabelach załączonych do „umów kontraktacji", a także „warunki dodatkowe", mianowicie średnią minimalną cenę w odniesieniu do producenta i średnią minimalną cenę w odniesieniu do grupy producentów (zob. w szczególności motywy 77–83, 276 zaskarżonej decyzji).

15 Kartel opisany powyżej w pkt 14 będzie dalej określany mianem „kartelu przetwórców".

16 Drugi z opisanych w zaskarżonej decyzji karteli obejmował trzy hiszpańskie związki rolnicze, mianowicie Asociación agraria de jóvenes agricultores (zwany dalej „ASAJĄ"), Unión de pequeños agricultores (zwany dalej „UPĄ") oraz Coordinadora de or ganizaciones de agricultores y ganaderos (zwany dalej „COAG"), a także Confederación de cooperativas agrarias de España (zwaną dalej „CCAE"). Celem tego kartelu było coroczne ustalanie, w okresie od 1996 r. do 2001 r., przedziałów cenowych według klasy jakości dla każdej z odmian surowca tytoniowego, które były podawane w tabelach załączonych do „umów kontraktacji", a także „warunków dodatkowych" (zob. w szczególności motywy 77–83, 277 zaskarżonej decyzji).

17 Kartel opisany powyżej w pkt 16 będzie dalej określany mianem „kartelu przedstawicieli producentów".

18 Komisja uznała w zaskarżonej decyzji, że każdy z opisanych karteli stanowi jednolite i ciągłe naruszenie art. 81 ust. 1 WE (zob. w szczególności motywy 275–277 zaskarżonej decyzji).

19 W art. 1 tej decyzji odpowiedzialnością za działalność kartelu przetwórców obciążono przetwórców hiszpańskich, Deltafinę, Dimon Inc. – spółkę dominującą w ramach grupy, do której należy Agroexpansión – oraz skarżące, natomiast odpowiedzialność za działalność kartelu przedstawicieli producentów przypisano ASAJ-i, UP-ie, COAG i CCAE (zwanym dalej łącznie „przedstawicielami producentów").

20 W art. 2 zaskarżonej decyzji Komisja nakazała tym przedsiębiorstwom oraz przedstawicielom producentów, aby niezwłocznie zaprzestali naruszeń, o których mowa w art. 1 decyzji, o ile jeszcze tego nie uczynili, oraz aby powstrzymali się w przyszłości od wszelkich ograniczających praktyk mających taki sam lub podobny przedmiot bądź skutek.

21 W art. 3 zaskarżonej decyzji nałożono następujące grzywny:

— Deltafina: 11 880 000 EUR;

— Cetarsa: 3 631 500 EUR;

— WWTE: 1 822 500 EUR;

— Agroexpansión: 2 592 000 EUR;

— Taes: 108 000 EUR;

— ASAJA: 1000 EUR;

— UPA: 1000 EUR;

— COAG: 1000 EUR;

— CCAE: 1000 EUR.

22 Z art. 3 zaskarżonej decyzji wynika też, że skarżące ponoszą solidarną odpowiedzialność za zapłatę grzywny nałożonej na WWTE, zaś Dimon – za zapłatę grzywny nałożonej na Agroexpansión.

3. *Adresaci zaskarżonej decyzji*

23 Punkt 2.4 zaskarżonej decyzji poświęcony jest adresatom (motywy 357–400 zaskarżonej decyzji).

24 Przede wszystkim Komisja wyjaśnia w tym punkcie, iż ustalono, że przetwórcy hiszpańscy i Deltafina bezpośrednio uczestniczyli w kartelu przetwórców, zaś ASAJA, UPA, COAG i CCAE – w kartelu przedstawicieli producentów, tak że każde z tych przedsiębiorstw i stowarzyszeń „powinno ponieść odpowiedzialność za naruszenie, w związku z czym jest adresatem [zaskarżonej decyzji]" (motywy 357, 358 zaskarżonej decyzji). W motywach 359–369 tej decyzji Komisja ocenia w szczególności rolę Deltafiny w kartelu przetwórców.

25 Następnie Komisja bada kwestię możliwości przypisania spółce dominującej zachowania jej spółki zależnej, noszącego znamiona naruszenia, wskazując, że w niniejszej sprawie pojawia się ona w trzech przypadkach, mianowicie w przypadku Agroexpansión, WWTE i Taes (motywy 370–400 zaskarżonej decyzji).

26 W pierwszej kolejności Komisja przypomina w tym względzie zasady mające jej zdaniem zastosowanie w tej dziedzinie (motywy 371–374 zaskarżonej decyzji).

27 W szczególności twierdzi, co następuje:

— w celu określenia, czy spółkę dominującą należy uznać za odpowiedzialną za bezprawne zachowanie jej spółki zależnej, konieczne jest ustalenie, czy spółka zależna „nie kształtuje w sposób autonomiczny swego zachowania na rynku, lecz

stosuje co do zasady instrukcje przekazywane jej przez spółkę dominującą" (wyrok Trybunału z dnia 14 lipca 1972 r. w sprawie 48/69 Imperial Chemical Industries przeciwko Komisji, Rec. s. 619, pkt 132, 133);

— zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, w przypadku gdy do spółki dominującej należy cały kapitał jej spółki zależnej, można słusznie zakładać, że spółka dominująca wywiera rzeczywiście decydujący wpływ na jej zachowanie (wyroki Trybunału: z dnia 25 października 1983 r. w sprawie 107/82 AEG-Telefunken przeciwko Komisji, Rec. s. 3151, pkt 50; z dnia 16 listopada 2000 r. w sprawie C-286/98 P Stora Kopparbergs Bergslags przeciwko Komisji, Rec. s. I-9925, pkt 29; wyrok Sądu z dnia 20 kwietnia 1999 r. w sprawach połączonych od T-305/94 do T-307/94, od T-313/94 do T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 i T-335/94 Limburgse Vinyl Maatschappij i in. przeciwko Komisji, zwany „wyrokiem w sprawie PVC II", Rec. s. II-931, pkt 961, 984);

— założenie to może zostać potwierdzone przez „szczególne czynniki właściwe dla pewnych spraw";

— w przypadku spółek zależnych, które nie są w pełni kontrolowane, spółka dominująca może, zdaniem Trybunału, wpływać na politykę swej spółki zależnej, jeśli posiada w momencie popełnienia naruszenia większość jej kapitału (ww. wyrok w sprawie Imperial Chemical Industries przeciwko Komisji, pkt 136) lub jeżeli jest „stale" informowana o praktykach tejże spółki zależnej i bezpośrednio kształtuje jej zachowanie (ww. wyrok w sprawie AEG-Telefunken przeciwko Komisji, pkt 52);

— zgodnie z utrwalonym orzecznictwem pojęcie przedsiębiorstwa w kontekście prawa konkurencji należy rozumieć jako oznaczające jednostkę gospodarczą z punktu widzenia przedmiotu danego porozumienia, nawet jeśli z prawnego punktu widzenia jednostka ta składa się z kilku osób fizycznych lub prawnych

(wyrok Sądu z dnia 20 marca 2002 r. w sprawie T-9/99 HFB i in. przeciwko Komisji, Rec. s. II-1487, pkt 66 odsyłający do wyroku Trybunału z dnia 12 lipca 1984 r. w sprawie 170/83 Hydrotherm Gerätebau, Rec. s. 2999, pkt 11).

28 W drugiej kolejności, przed dokładniejszym zbadaniem przypadku Agroexpansión oraz WWTE Komisja wskazuje w motywie 375 zaskarżonej decyzji, co następuje:

„W niniejszej sprawie trzech z czterech hiszpańskich przetwórców surowca tytoniowego jest kontrolowanych (w pełni lub w 90%) przez międzynarodowe koncerny amerykańskie. Istnieją ponadto inne okoliczności faktyczne potwierdzające domniemanie, że zachowanie Agroexpansión i WWTE należy przypisać ich właściwym spółkom dominującym. W tym przypadku obydwie spółki – spółka dominująca i jej spółka zależna – należy uznać za solidarnie odpowiedzialne za naruszenia stwierdzone w […] [zaskarżonej] decyzji".

29 W motywie 376 zaskarżonej decyzji Komisja dodaje:

„[Natomiast] po wysłaniu przez Komisję pisma w sprawie przedstawienia zarzutów i po przesłuchaniu stron okazało się, iż dowody zawarte w aktach sprawy nie mogły uzasadniać podobnego wniosku w przedmiocie udziału Universal […] i Universal Leaf [Tobacco Co. Inc.] w Taes i Deltafinie. [Oprócz] bowiem nawiązania do więzi korporacyjnej między spółkami dominującymi i ich spółkami zależnymi akta sprawy nie zawierają żadnej wskazówki dotyczącej faktycznego udziału Universal […] i Universal Leaf w zdarzeniach badanych w [zaskarżonej decyzji]. Nie należy zatem czynić ich adresatami decyzji wydanej w tej sprawie. Taki sam wniosek ma zastosowanie a fortiori do Intabexu [Netherlands BV], ponieważ jego 100-procentowy udział w Agroexpansión był czysto finansowy".

30 W motywach 377–386 zaskarżonej decyzji Komisja bada przypadek Agroexpansión. W szczególności zwraca uwagę, że od drugiego półrocza 1997 r. spółka ta jest w pełni kontrolowana przez Dimon za pośrednictwem spółki zależnej w pełni od Dimon, Intabexu Netherlands BV (zwanej dalej „Intabex"). Wywodzi stąd, iż można słusznie domniemywać, że co najmniej od tego momentu Dimon wywierała decydujący wpływ na zachowanie Agroexpansión. Komisja dodaje, iż inne okoliczności zawarte w jej aktach, które opisuje w motywach 379 i 380 zaskarżonej decyzji, potwierdzają to domniemanie. Ponadto odrzuca niektóre twierdzenia zaprezentowane przez Dimon w jej odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów, a w szczególności twierdzenie, że Komisja naruszyła zasadę niedyskryminacji, przypisując Dimon odpowiedzialność za zachowanie jej spółki zależnej noszące znamiona naruszenia, podczas gdy w szczególności nie uznała spółki dominującej Cetarsy, mianowicie Sociedad estatal de participaciones industriales (zwanej dalej „Sepi"), za odpowiedzialną za zachowanie jej spółki zależnej noszące znamiona naruszenia. Komisja uzasadnia tę różnicę w traktowaniu okolicznością, że wbrew twierdzeniom Dimon „[jej] akta […] nie wskazują na bezpośrednie komunikowanie się Cetarsy i Sepi dotyczące przedmiotu niniejszej sprawy", że „udział Sepi w Cetarsie wydaje się mieć zasadniczo finansowy charakter, podobny do więzi łączącej Intabex i Agroexpansión", że „Cetarsa (w przeciwieństwie do Agroexpansión) skupia całą działalność grupy Sepi w zakresie przetwórstwa tytoniu i z tego samego powodu jest w sposób oczywisty zarządzana oddzielnie", i wreszcie że „Cetarsa nie jest spółką w pełni zależną od Sepi" (motyw 384 zaskarżonej decyzji).

31 Z okoliczności przedstawionych w pkt 30 powyżej Komisja wywodzi, że Dimon „należy uznać za współodpowiedzialną wraz z Agroexpansión za zachowanie Agroexpansión stwierdzone w [zaskarżonej decyzji] w okresie od drugiego półrocza 1997 r. do dnia 10 sierpnia 2001 r." (motyw 386 zaskarżonej decyzji).

32 W motywach 387–400 zaskarżonej decyzji Komisja bada przypadek WWTE.

33 Uważa ona, iż należy wyróżnić dwa okresy: pierwszy trwający od 1995 r. do maja 1998 r. i drugi trwający od maja 1998 r. do dnia wydania zaskarżonej decyzji.

34 W odniesieniu do pierwszego okresu Komisja stwierdza najpierw w motywach 388–390 zaskarżonej decyzji, co następuje:

— dwie trzecie kapitału WWTE należały do SCC za pośrednictwem TCLT będącej spółką zależną od SCTC;

— pozostała część kapitału WWTE należała do trzech osób fizycznych, mianowicie do prezesa WWTE i dwóch członków jego rodziny;

— decyzje walnego zgromadzenia akcjonariuszy WWTE wymagały do ich przyjęcia, aby za uchwałą opowiedzieli się akcjonariusze reprezentujący co najmniej 75% kapitału;

— zarząd WWTE składał się z czterech członków powoływanych przez walne zgromadzenie;

— dwóch z tych członków – w tym prezes WWTE, któremu przysługiwało uprzywilejowane prawo głosu – reprezentowało akcjonariuszy mniejszościowych;

— wśród dwóch pozostałych członków znajdował się zastępca prezesa SCC, pan V., który był odpowiedzialny za działalność grupy w Europie;

— uchwały zarządu WWTE były podejmowane zwykłą większością głosów.

35 W motywie 391 zaskarżonej decyzji Komisja wywnioskowała z powyższych danych, że w pierwszym okresie WWTE była kontrolowana wspólnie przez SCC (poprzez SCTC i TCLT) i przez prezesa WWTE oraz jego rodzinę.

36 Następnie Komisja przedstawia w tym samym motywie szereg danych zawartych w jej aktach, które potwierdzają jej zdaniem okoliczność, że w tym samym okresie SCC „lub jej spółki zależne" wywierały rzeczywisty wpływ na zachowanie WWTE w Hiszpanii.

37 Wreszcie w motywie 392 zaskarżonej decyzji Komisja zauważa, że w świetle przytoczonych danych „należy stwierdzić, iż w okresie od 1996 r. do maja 1998 r. – gdy SCC kontrolowała poprzez swe spółki zależne TCLT i SCTC tylko dwie trzecie kapitału WWTE – wdrożyła ona jednak pewne mechanizmy, które łącznie pozwalały jej na bieżące śledzenie działalności jej spółki zależnej w Hiszpanii, a więc na rzeczywistą kontrolę jej polityki handlowej".

38 W odniesieniu do drugiego okresu Komisja przedstawia w motywach 393–398 zaskarżonej decyzji szereg okoliczności, które jej zdaniem dowodzą tego, że począwszy od maja 1998 r. SCC sprawowała – bądź bezpośrednio, bądź poprzez SCTC i TCLT – wyłączną kontrolę nad WWTE i wywierała decydujący wpływ na jej politykę handlową. Są to następujące okoliczności:

— w maju 1998 r. TCLT podwyższyła swój udział w kapitale WWTE do 86,94%, podczas gdy reszta kapitału należała do WWTE (9,73%) i do osoby fizycznej (3,33%);

— w październiku 1998 r. WWTE nabyła akcje należące do tej osoby fizycznej, a SCC nabyła bezpośredni udział w wysokości 0,04% w kapitale WWTE;

— w maju 1999 r. TCLT i SCC podwyższyły swój udział w kapitale WWTE odpowiednio do 89,64% i do 0,05%;

— zasady głosowania na walnym zgromadzeniu WWTE nie uległy zmianie, tak że od maja 1998 r. SCC kontroluje przyjmowanie uchwał przez to walne zgromadzenie;

— dwóch członków zarządu WWTE reprezentujących akcjonariuszy mniejszościowych zrzekło się mandatu i zostało zastąpionych przez dwóch nowych członków powołanych przez walne zgromadzenie;

— od maja 1998 r. uchwały zarządu WWTE wymagają do ich przyjęcia, aby opowiedziało się za nimi trzech z czterech członków zarządu;

— od 1998 r. pan V. odgrywa rolę w zawieraniu umów kontraktacji między WWTE i grupami producentów;

— „podręcznik procedur i systemów kontroli wewnętrznej" WWTE z 2000 r. (zwany dalej „podręcznikiem WWTE") wskazuje, że „[p]rezes wraz z dyrektorem ds. zakupów są bezpośrednio odpowiedzialni za [postępowanie dotyczące zawierania umów] po uzyskaniu wcześniejszego zezwolenia spółki dominującej, która zatwierdza budżet na rok obrotowy corocznie w marcu".

39 W motywie 399 zaskarżonej decyzji Komisja wskazuje, iż „[a]rgumenty przedstawione przez SCC w jej odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów nie uzasadniają odmiennego wniosku w tym względzie". W szczególności, zdaniem Komisji, „istnienie lokalnego kierownictwa jej hiszpańskiej spółki zależnej [nie podważa wniosku, że] SCC wywierała decydujący wpływ na tę spółkę zależną".

40 Mając na względzie te różne okoliczności, Komisja stwierdziła w motywie 400 zaskarżonej decyzji, że co najmniej od 1996 r. „SCC lub jej spółki zależne SCTC i TCLT" wywierały decydujący wpływ na politykę handlową WWTE, w związku z czym należy uznać, że ponoszą one solidarną odpowiedzialność za praktyki zarzucane WWTE i zaliczyć je do adresatów zaskarżonej decyzji.

Przebieg postępowania i żądania stron

41 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 21 stycznia 2005 r. skarżące wniosły niniejszą skargę.

42 W tym samym dniu WWTE wniosła skargę o obniżenie grzywny nałożonej na nią w zaskarżonej decyzji (sprawa T-37/05).

43 W dniu 22 stycznia 2005 r. Agroexpansión również wniosła skargę o obniżenie grzywny nałożonej na nią w zaskarżonej decyzji (sprawa T-38/05).

44 W dniu 28 stycznia 2005 r. Dimon wniosła skargę o stwierdzenie nieważności części zaskarżonej decyzji, a tytułem żądania ewentualnego – o obniżenie grzywny nałożonej na nią w tej decyzji (sprawa T-41/05).

45 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 1 sierpnia 2005 r. skarżące wniosły o połączenie niniejszej sprawy ze sprawami T-37/05, T-38/05 i T-41/05.

46 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 7 września 2005 r. Komisja poinformowała Sąd, że jej zdaniem połączenie tych czterech spraw nie poprawi znacznie skuteczności postępowania i że pozostawia Sądowi podjęcie decyzji co do tego, czy należy uwzględnić wniosek o ich połączenie, czy też nie należy go uwzględniać.

47 Sąd nie uwzględnił wspomnianego wniosku o połączenie spraw.

48 Na podstawie sprawozdania sędziego sprawozdawcy Sąd (czwarta izba) postanowił otworzyć procedurę ustną i w ramach środków organizacji postępowania przewidzianych w art. 64 regulaminu postępowania przed Sądem wezwał Komisję do przedłożenia mu dokumentu i do udzielenia odpowiedzi na pewne pytania. Komisja spełniła te żądania w wyznaczonym na to terminie.

49 Na rozprawie w dniu 17 czerwca 2009 r. wysłuchano wystąpień stron i ich odpowiedzi na pytania Sądu.

50 Skarżące wnoszą do Sądu o:

— stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji w zakresie, w jakim ich dotyczy;

— obciążenie Komisji kosztami postępowania.

51 Komisja wnosi do Sądu o:

— oddalenie skargi;

— obciążenie skarżących kosztami postępowania.

Co do prawa

52 Na poparcie skargi skarżące podnoszą dwa zarzuty. Zarzut pierwszy składa się z dwóch części. Pierwsza część dotyczy naruszenia art. 81 ust. 1 WE i art. 23 ust. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 [WE] i 82 [WE] (Dz.U. 2003, L 1, s. 1). Część druga, podniesiona posiłkowo, dotyczy niewystarczającego uzasadnienia. Zarzut drugi opiera się na naruszeniu zasady równego traktowania. Ponieważ te dwa zarzuty są ze sobą ściśle związane, należy zbadać je łącznie.

1. *Argumenty stron*

53 W pierwszej części zarzutu pierwszego skarżące utrzymują, że Komisja naruszyła art. 81 ust. 1 WE i art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003, gdyż uznała je za odpowiedzialne za naruszenie popełnione przez WWTE.

54 Wyjaśniają, że zgodnie z orzecznictwem i praktyką decyzyjną Komisji muszą być spełnione dwie kumulatywne przesłanki, aby przedsiębiorstwo mogło zostać uznane za odpowiedzialne za naruszenie popełnione przez inne przedsiębiorstwo: konieczne jest nie tylko, aby pierwsze przedsiębiorstwo było w stanie wywierać decydujący wpływ na zachowanie drugiego przedsiębiorstwa, lecz również, aby rzeczywiście użyło tego wpływu.

55 W odniesieniu do pierwszej przesłanki skarżące twierdzą, że w okresie przed majem 1998 r. TCLT nie była w stanie wywierać decydującego wpływu na politykę handlową WWTE i nie miała nad nią takiej władzy dyskrecjonalnej, która pozbawiałaby WWTE wszelkiej rzeczywistej autonomii w określaniu jej postępowania na rynku. Uważają one, że wobec tego Komisja błędnie przypisała TCLT, a co za tym idzie SCTC i SCC, naruszenie popełnione przez WWTE w omawianym okresie.

56 Na poparcie swych twierdzeń skarżące powołują się w szczególności na okoliczność, że SCTC i SCC posiadały jedynie pośredni udział w WWTE, że WWTE była kontrolowana wspólnie z jednej strony przez TCLT, a z drugiej strony przez prezesa WWTE i jego rodzinę, oraz że „okoliczności wynikające z akt sprawy", do których Komisja nawiązuje w motywie 391 zaskarżonej decyzji, nie dowodzą tego, że skarżące były w stanie wywierać decydujący wpływ na WWTE.

57 Skarżące uważają, że pojęcie „wspólnej kontroli", o którym mowa w rozporządzeniu Rady (WE) nr 139/2004 z dnia 20 stycznia 2004 r. w sprawie kontroli koncentracji przedsiębiorstw (Dz.U. L 24, s. 1), nie odpowiada możliwości wywierania decydującego wpływu. Z jednej strony twierdzą w tym względzie, że to rozporządzenie nie może być stosowane w drodze analogii w niniejszej sprawie. Z drugiej strony utrzymują, iż zakładając nawet, że można natrafić na wskazówki w tym rozporządzeniu, to jednak pojęcie „wyłącznej kontroli", a nie pojęcie „wspólnej kontroli" będzie właściwe do zdefiniowania „możliwości wywierania decydującego wpływu na politykę handlową spółki zależnej".

58 Co się tyczy okresu po maju 1998 r., skarżące przyznają, że były w stanie wywierać decydujący wpływ na WWTE.

59 W odniesieniu do drugiej przesłanki w pierwszej kolejności skarżące twierdzą, że dla jej spełnienia konieczne jest, aby spółka dominująca dała swej spółce zależnej bezpośrednie instrukcje dotyczące popełnienia naruszenia lub aby bezpośrednio w nim uczestniczyła. Na poparcie tego twierdzenia powołują się w szczególności na dokonane przez Komisję w motywie 376 zaskarżonej decyzji stwierdzenie, że „[oprócz] […] nawiązania do więzi korporacyjnej między spółkami dominującymi i ich spółkami zależnymi akta sprawy nie zawierają żadnej wskazówki dotyczącej faktycznego udziału Universal […] i Universal Leaf w zdarzeniach badanych w [zaskarżonej decyzji]".

60 Skarżące uważają, że Komisja myli się, twierdząc, iż w celu wykazania rzeczywistego wywierania decydującego wpływu wystarczy dowieść, że spółka zależna nie dysponuje pełną autonomią przy kształtowaniu swego postępowania na rynku i to bez ustalania szczególnej więzi z zachowaniem noszącym znamiona naruszenia. Z jednej strony wskazują, że stanowisko Komisji nie znajduje potwierdzenia w przywoływanym przez nią orzecznictwie. Z drugiej strony twierdzą, iż rozpatrywany wpływ musi odnosić się do „polityki handlowej dotyczącej naruszenia". Tymczasem w niniejszej sprawie naruszenie zostało popełnione na rynku zakupu surowca tytoniowego, to

znaczy na rynku, na którym WWTE posiadała pełną autonomię i który nie wchodzi w zakres jej „polityki handlowej lub sprzedaży". Podobnie skarżące krytykują okoliczność, że dowody, na których opiera się Komisja, dotyczą tylko finansowania i sprzedaży tytoniu, a nie zakupu surowca tytoniowego.

61 W drugiej kolejności skarżące twierdzą, że w przypadku grupy spółek zintegrowanych pionowo odpowiedzialność za zachowanie o znamionach naruszenia spółki zależnej nie może zostać automatycznie przypisane spółce znajdującej się na czele grupy. Taką odpowiedzialność można przypisać zasadniczo tylko spółce dominującej, która wydawała instrukcje danej spółce zależnej lub która kierowała jej zachowaniem.

62 W trzeciej kolejności skarżące wskazują, że na Komisji spoczywa obowiązek udowodnienia, iż przekazywały instrukcje WWTE. Utrzymują one, że nie można domniemywać, iż spółka, która posiada 100% kapitału innej spółki, wywiera rzeczywiście decydujący wpływ na politykę handlową tej ostatniej. W szczególności podnoszą one, że w ww. w pkt 27 wyrokach w sprawie AEG-Telefunken przeciwko Komisji i w sprawie PVC II sąd wspólnotowy nie ograniczył się do wykorzystania takiego domniemania, lecz zbadał też dogłębnie kwestię udziału spółki dominującej w naruszeniu.

63 W każdym razie zdaniem skarżących Komisja nie powołała się na wyżej wymienione domniemanie ani w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów, ani w zaskarżonej decyzji. Komisja nie może zatem wspomnieć o nim po raz pierwszy w odpowiedzi na skargę. Skarżące dodają, iż w motywach 18 i 376 zaskarżonej decyzji Komisja wskazała, że nawet w przypadku posiadania 100% kapitału spółki zależnej na Komisji spoczywa obowiązek dostarczenia uzupełniających dowodów, aby móc przypisać spółce dominującej odpowiedzialność za zachowanie tej spółki zależnej.

64 Ponadto skarżące podkreślają, że Komisja musi dostarczyć w stosunku do każdej z nich dowodu rzeczywistego wywierania decydującego wpływu. Utrzymują w tym względzie w szczególności, że Komisja nie może twierdzić, iż pan V. „pełnił zadania na poziomie kierownictwa grupy" w rozumieniu pkt 37 wyroku Sądu z dnia 20 marca 2002 r. w sprawie T-31/99 ABB Asea Brown Boveri przeciwko Komisji, Rec. s. II-1881. Podnoszą, że pan V. nigdy nie należał do kadry kierowniczej wyznaczonej przez SCC – a więc nie może być traktowany jako „kadra kierownicza wyższego szczebla", o której mowa w tym wyroku – oraz że nie był też osobą odpowiedzialną za całą działalność grupy Standard w danym regionie lub państwie ani osobą, której powierzono w ramach rzeczonej grupy kierownictwo handlowe na szczeblu światowym wszystkich przedsiębiorstw działających w danym sektorze. Skarżące uściślają, że pan V. pełnił rolę przedstawiciela Standard Commercial Tobacco Services Ltd (zwanej dalej „SCTL") w Europie, jednakże jego uprawnienia wynikały z faktu, iż był członkiem zarządu lokalnych spółek zależnych, w tym WWTE, a nie z mandatu powierzonego mu przez SCC. Zadania pana V. ograniczały się do koordynowania sprzedaży przetworzonego tytoniu za pośrednictwem międzynarodowej sieci sprzedaży grupy Standard.

65 W czwartej kolejności skarżące rozważają okres przed majem 1998 r. Utrzymują, iż Komisja nie przedstawiła wystarczających dowodów pozwalających wykazać, że w tym okresie którakolwiek z nich wydała WWTE polecenie podjęcia antykonkurencyjnego zachowania. W szczególności okoliczności przywołane w motywie 391 zaskarżonej decyzji nie są wystarczająco przekonywające w tym względzie.

66 W odniesieniu do tej ostatniej kwestii skarżące twierdzą po pierwsze, że Komisja nie przedstawia żadnego dowodu ani nie podnosi żadnego argumentu w odniesieniu do TCLT. Wskazują w szczególności, że TCLT jest przedsiębiorstwem nieprowadzącym własnej działalności, którego udział w WWTE ma czysto finansowy charakter.

67 Po drugie, skarżące podnoszą, że pan V. pracował dla SCTL, a nie dla SCC. Dodają, iż twierdzenie Komisji, że pan V. ponosił ogólnie odpowiedzialność za działania grupy Standard w Europie i działał w charakterze przedstawiciela SCC, jest bardzo ogólne i w związku z tym całkowicie bezpodstawne. Okoliczności te nie dowodzą w żadnym razie, że SCTC wydała WWTE bezpośrednie instrukcje dotyczące podjęcia antykonkurencyjnego zachowania.

68 Po trzecie, skarżące twierdzą, że oświadczenie Komisji, że pan V. był „odpowiedzialny za relacje między WWTE a jej spółkami dominującymi" (motyw 391 zaskarżonej decyzji), jest również bardzo ogólne i z tego względu całkowicie bezpodstawne. W szczególności podnoszą, że Komisja nie wykazuje, iż wspomniane „relacje" obejmowały okoliczność wydawania instrukcji WWTE.

69 Po czwarte, skarżące utrzymują, że protokół posiedzenia zarządu WWTE w dniach 25 i 26 marca 1996 r. przywołany w motywie 391 zaskarżonej decyzji wspomina tylko o SCTC, a zatem argumenty wywodzone z niego przez Komisję nie dotyczą SCC i TCLT. SCTC dodaje, że ów protokół nie dowodzi tego, że poleciła ona WWTE podjęcie antykonkurencyjnego zachowania. SCTC jest bowiem konsultowana i musi udzielić pozwolenia tylko w kwestiach niezwiązanych z zakupem surowca tytoniowego, to znaczy szczególnie w kwestii sprzedaży przetworzonego tytoniu i nadzwyczajnych wydatków.

70 Po piąte, TCLT podnosi, iż Komisja nie twierdziła, że którykolwiek z faksów wymienionych w motywie 391 zaskarżonej decyzji dotyczył TCLT. SCC wskazuje, że rzeczone faksy zostały wysłane do pracownika spółki powiązanej z SCTC, a nie do niej samej. Fakt podania nazwy „Standard Commercial UK" w niektórych z omawianych faksów był błędem nadawcy, ponieważ SCC nie posiada żadnego przedstawicielstwa w Zjednoczonym Królestwie. Błędna jest również wzmianka w sprawozdaniach rocznych SCC mówiąca o panu V. jako o zastępcy prezesa SCC. Co się tyczy SCTC,

podnosi ona, że we wspomnianych faksach wskazano tylko, iż zachodzi możliwość, że pan V. został poinformowany o zachowaniu WWTE, i uważa, że nie można stąd wywnioskować, iż poleciła ona WWTE zachowywać się w antykonkurencyjny sposób.

71 W piątej kolejności skarżące rozważają okres po maju 1998 r. Utrzymują, iż Komisja nie przedstawiła wystarczających dowodów pozwalających wykazać, że w tym okresie którakolwiek z nich poleciła WWTE podjęcie antykonkurencyjnego zachowania.

72 Podnoszą one w tym względzie po pierwsze, iż stwierdzenia zawarte w motywach 396 i 398 zaskarżonej decyzji dotyczą tylko SCTC.

73 Po drugie, skarżące krytykują ustalenia Komisji zawarte w motywie 398 i w przypisie nr 313 zaskarżonej decyzji. Przede wszystkim uważają, że „długoterminowe hiszpańskie umowy o dostawy" przywołane w tym przypisie nie mają żadnego związku z rozpatrywanymi naruszeniami i nie mogą zatem służyć do wykazania, że jedna ze skarżących poleciła WWTE podjęcie antykonkurencyjnego zachowania. Następnie twierdzą, że Komisja nie może też oprzeć swej argumentacji na podręczniku WWTE. Z jednej strony podnoszą w tym względzie, iż ten podręcznik nie dowodzi wystarczająco, że SCTC poleciła WWTE popełnienie naruszenia przepisów w dziedzinie konkurencji. Z drugiej strony wyjaśniają, że omawiany podręcznik „przewiduje, iż SCTC udziela pozwolenia przed rozpoczęciem postępowania dotyczącego zawierania umów", co oznacza w praktyce, że „udziela pozwolenia na to, jakie ilości tytoniu zostaną zakupione w Hiszpanii". Uściślają, iż rzeczone pozwolenie udzielane jest w ramach zatwierdzenia rocznego budżetu i że nie stanowi ono pozwolenia na zakup za określoną cenę lub na ustalenie ceny zgodnie z daną metodą lub formułą. W granicach wydatków dopuszczonych przez SCTC WWTE „wdraża w całkowicie autonomiczny sposób samodzielną politykę zakupów". Dodają, iż podręcznik pochodzi

z 2000 r., a zatem nie może służyć do wykazania, że SCTC wywierała decydujący wpływ na WWTE od maja 1998 r.

74 W szóstej kolejności skarżące uważają, że wykazały w wymagany prawem sposób, iż WWTE działała na rynku w sposób autonomiczny, a nie zgodnie z ich instrukcjami, gdy doszło do popełnienia naruszenia art. 81 ust. 1 WE.

75 Skarżące wskazują w tym względzie po pierwsze, że Komisja nie kwestionuje tego, iż WWTE posiada własne lokalne kierownictwo.

76 Po drugie, przywołują okoliczność, że WWTE posiadała własne aktywa i własny personel.

77 Po trzecie, powtarzają, iż SCTC uczestniczyła we wprowadzaniu do obrotu i w sprzedaży przetworzonego tytoniu, podczas gdy WWTE była jedyną odpowiedzialną za zakup surowca tytoniowego.

78 Po czwarte, skarżące wskazują, że grupa Standard posiada zdecentralizowaną strukturę i że „hiszpański rynek tytoniu stanowi zupełnie nieznaczną część ogólnej działalności grupy".

79 Po piąte, skarżące podnoszą w replice, że TCLT posiadała tylko aktywa finansowe, nie prowadziła działalności ani nie zatrudniała pracowników. Wskazują, iż TCLT kupowała przetworzony tytoń od WWTE tylko „formalnie" „w celu wykazania zysku

w księgowości WWTE" i że SCTC nie była w ogóle zainteresowana strategią zakupów WWTE, za którą w zasadzie odpowiadał wyłącznie prezes WWTE.

80 Na podstawie całości powyższych rozważań skarżące dochodzą do wniosku, że Komisja nie wykazała dostatecznie, że którakolwiek z nich poleciła WWTE podjęcie antykonkurencyjnego zachowania. Tak więc Komisja błędnie zastosowała art. 81 ust. 1 WE i art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003.

81 W drugiej części zarzutu pierwszego, podniesionej posiłkowo, skarżące twierdzą, że Komisja naruszyła art. 253 WE ze względu na to, że uzasadniła w niewystarczający sposób swą ocenę, zgodnie z którą należy uznać, iż ponoszą one solidarną odpowiedzialność za zachowanie WWTE.

82 Co się tyczy zarzutu drugiego, w pierwszej kolejności skarżące wskazują, że Komisja wykorzystała dwa różne kryteria, aby stwierdzić, że Universal, Universal Leaf Tobacco Co. Inc. (zwana dalej „Universal Leaf") i Sepi nie były odpowiedzialne za zachowanie o znamionach naruszenia swych spółek zależnych. Zbadała ona bowiem, czy jej akta sprawy zawierały po pierwsze „wskazówki dotyczące […] faktycznego udziału Universal […] i Universal Leaf w zdarzeniach badanych w [zaskarżonej decyzji]" (motyw 376 zaskarżonej decyzji), a po drugie „bezpośrednie[go] komunikowani[a] się Cetarsy i Sepi dotyczące[go] przedmiotu niniejszej sprawy" (motyw 384 zaskarżonej decyzji).

83 Tymczasem Komisja nie przedstawiła dowodów ani na jakikolwiek faktyczny udział SCC, SCTC lub TCLT w naruszeniu popełnionym przez WWTE, ani na jakiekolwiek bezpośrednie komunikowanie się jednej z trzech wymienionych spółek i WWTE dotyczące przedmiotu niniejszej sprawy.

84 W drugiej kolejności skarżące twierdzą, że Komisja potraktowała też Intabex bardziej korzystnie niż TCLT. Krytykują okoliczność, że TCLT – w odróżnieniu od Intabexu – została wymieniona wśród adresatów zaskarżonej decyzji i została uznana za odpowiedzialną za zachowanie o znamionach naruszenia swej spółki zależnej, podczas gdy jej udział w niej ma czysto finansowy charakter, a Komisja nie przedstawiła dowodu na jej faktyczny udział w czynach zarzucanych WWTE.

85 Skarżące uważają, że okoliczność, iż TCLT nie wskazała w swej odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów, że jej udział w WWTE był czysto finansowy, jest bez znaczenia. Podnoszą, że do Komisji należało wykazanie, iż TCLT mogła być uznana za odpowiedzialną. Ponadto uważają, że Komisja nie może skutecznie twierdzić, że TCLT była głównym nabywcą kupującym od WWTE od 1996 r. do 1999 r. Po pierwsze, zakupów dokonano bowiem wyłącznie ze względów podatkowych, a w praktyce TCLT nie otrzymała żadnej dostawy tytoniu. Po drugie, Komisja nie podniosła tego argumentu w zaskarżonej decyzji.

86 W trzeciej kolejności skarżące podkreślają, że nie powołują się na swą korzyść na bezprawne działanie, którego dopuszczono się na rzecz osoby trzeciej. Konkretnie wskazują, że nie twierdzą, iż Komisja bezprawnie zaniechała uznania odpowiedzialności Universal, Universal Leaf, Sepi lub Intabexu lub zaniechała skierowania do nich zaskarżonej decyzji. Podnoszą one, że w przypadku gdy Komisja uważa, opierając się na określonym kryterium, iż przedsiębiorstwo nie powinno być adresatem zaskarżonej decyzji, musi ona zastosować to samo kryterium w niedyskryminujący sposób w stosunku do wszystkich innych rozpatrywanych przedsiębiorstw.

87 W odniesieniu do zarzutu pierwszego Komisja stoi na stanowisku, że powinien on być oddalony jako bezzasadny.

88 W pierwszej kolejności Komisja podziela opinię skarżących, że aby spółka dominująca mogła zostać uznana za odpowiedzialną za zachowanie podjęte przez jedną z jej spółek zależnych, niezbędne jest po pierwsze, aby miała ona możliwość wywierania decydującego wpływu na zachowanie handlowe tej spółki zależnej, a po drugie aby rzeczywiście wywierała ten wpływ.

89 W odniesieniu do pierwszej z tych przesłanek Komisja wskazuje, iż została ona określona przez prawodawcę w dość precyzyjny sposób w rozporządzeniu nr 139/2004. Komisja odsyła w szczególności do art. 3 ust. 2 i 3 tego rozporządzenia. Ponadto odrzuca ona twierdzenie skarżących, że wpływ jest „decydujący" tylko wówczas, gdy jest „wyłączny" (zob. pkt 57 powyżej).

90 Co się tyczy drugiej z przesłanek wskazanych w pkt 88 powyżej, Komisja kwestionuje stanowisko skarżących, że owa przesłanka wymaga, aby spółka dominująca poleciła swej spółce zależnej naruszenie art. 81 WE lub brała bezpośredni udział w naruszeniu. Komisja twierdzi, że definiując rzeczoną przesłankę, orzecznictwo odwołuje się w niezmienny sposób do braku autonomii spółki zależnej przy kształtowaniu jej postępowania na rynku i to bez ustalania szczególnej więzi z zachowaniem noszącym znamiona naruszenia.

91 Komisja podnosi, że wśród dowodów pozwalających na wykazanie, iż spółka dominująca rzeczywiście sprawuje kontrolę nad polityką spółki zależnej, występuje okoliczność, że spółka dominująca jest reprezentowana w zarządzie rzeczonej spółki zależnej. Komisja dodaje, że spółka zależna może być w mniejszym stopniu autonomiczna, gdy działa na tym samym rynku co jej spółka dominująca lub na rynku ściśle związanym. Oprócz tych ogólnych okoliczności niektóre szczególne okoliczności mogą przyczynić się do wykazania, że spółka dominująca uczestniczy w polityce handlowej swej spółki zależnej lub że wdrożyła mechanizmy umożliwiające jej nadzorowanie działalności tej ostatniej.

92 Komisja dodaje, iż orzecznictwo przyznaje, że w przypadku gdy spółka zależna należy w 100% do spółki dominującej, istnieje domniemanie, że ta ostatnia skorzystała z możliwości wywierania wpływu na zachowanie swej spółki zależnej. Spółka dominująca może obalić to domniemanie, przedstawiając dowody pozwalające na wykazanie, że wspomniana spółka zależna zachowuje się w rzeczywistości na rynku w sposób autonomiczny.

93 Komisja uściśla, iż wspomniane domniemanie ma zastosowanie zarówno w przypadku, gdy spółka dominująca posiada bezpośrednio udział 100% w swej spółce zależnej, jak również w przypadku, gdy posiada taki udział tylko pośrednio.

94 W drugiej kolejności Komisja bada okres przed majem 1998 r.

95 Po pierwsze, Komisja podnosi w tym względzie, że w motywach 388, 390 i 391 zaskarżonej decyzji wykazała w wymagany prawem sposób, iż skarżące miały możliwość wywierania decydującego wpływu na WWTE w tym okresie.

96 Po drugie, Komisja utrzymuje, że przedstawiła w motywie 391 zaskarżonej decyzji wiele okoliczności, które wskazują na to, że spółki dominujące WWTE ustanowiły odpowiednie mechanizmy umożliwiające im faktyczne wywieranie decydującego wpływu na zachowanie handlowe tej ostatniej. Komisja uściśla w tym zakresie, iż okoliczność, że decydujący wpływ był rzeczywiście wywierany, stanowi najlepsze obiektywne kryterium w celu ustalenia, czy spółka dominująca była w stanie wywierać taki wpływ.

97 W odniesieniu do wspomnianych okoliczności Komisja przede wszystkim podkreśla rolę i zadania pana V. w ramach grupy Standard. Uważa w szczególności, że skarżące

nie mogą opierać swego argumentu na tym, że pan V. nie był zatrudniony przez SCC, SCTC lub TCLT ani nie zajmował stanowiska „corporate officer" w jednej z tych spółek. Istotna jest tylko kwestia, czy „pełnił zadania na poziomie kierownictwa grupy" (ww. w pkt 64 wyrok sprawie ABB Asea Brown Boveri przeciwko Komisji, pkt 37).

98 Następnie Komisja odsyła do protokołu posiedzenia zarządu WWTE w dniach 25 i 26 marca 1996 r.

99 Ponadto Komisja twierdzi, że korespondencja przywołana w motywie 391 zaskarżonej decyzji wskazuje, że prezes WWTE informował pana V. nie tylko o działalności tej spółki w zakresie zakupu tytoniu, lecz również o porozumieniach dotyczących cen i wielkości zakupów zawartych z innymi przetwórcami.

100 Po trzecie, Komisja podnosi, że okoliczność, iż TCLT jest jedyną spółką w grupie Standard posiadającą bezpośredni udział w WWTE, nie stoi na przeszkodzie temu, aby SCC i SCTC wywierały na tę ostatnią decydujący wpływ. Twierdzi, że szereg okoliczności wskazuje na istnienie więzi między WWTE i skarżącymi. W szczególności zaznacza w tym względzie, że TCLT powołała dwóch z czterech członków zarządu WWTE i była głównym klientem tej ostatniej w latach 1996–1999, że SCTC prowadzi działalność w sektorze przetwórstwa i sprzedaży tytoniu i jest głównym klientem WWTE od 2000 r. oraz że zastępca prezesa SCC odpowiedzialny za działalność w sektorze tytoniowym w Europie jest członkiem zarządu WWTE. Komisja podnosi, że każda spółka odgrywa w tej grupie określoną rolę: WWTE kupuje surowiec tytoniowy w Hiszpanii i przetwarza go; jej produkcja jest następnie kupowana bezpośrednio przez TCLT i SCTC; TCLT i SCTC zajmują się wówczas sprzedażą tej produkcji za pośrednictwem sieci sprzedaży SCC, która koordynuje działalność różnych spółek operacyjnych grupy.

101 Komisja wywodzi z powyższego, że nie naruszyła prawa, uznając, iż w okresie przed majem 1998 r. WWTE tworzyła jednostkę gospodarczą z grupą Standard i że skarżące powinny zostać uznane za odpowiedzialne solidarnie za zapłatę grzywny.

102 W trzeciej kolejności Komisja rozważa okres po maju 1998 r.

103 Po pierwsze, podnosi w tym względzie, że skarżące nie kwestionują faktu, iż w rzeczonym okresie były w stanie wywierać decydujący wpływ na WWTE.

104 Po drugie, Komisja wskazuje, iż od maja 1998 r. grupa Standard sprawuje wyłączną kontrolę nad WWTE, a od października 1998 r. należy do niej 100% kapitału WWTE. Uważa, że mogła zatem słusznie domniemywać, iż skarżące wywierały decydujący wpływ na politykę handlową ich spółki zależnej.

105 Komisja odrzuca twierdzenie skarżących, że nie powołała się w zaskarżonej decyzji na to domniemanie w celu obciążenia ich odpowiedzialnością za zachowanie WWTE o znamionach naruszenia. W szczególności odrzuca interpretację motywu 376 zaskarżonej decyzji, jakiej dokonują skarżące (zob. pkt 59 powyżej), stwierdzając, iż z tego motywu, jak i z motywu 18 zaskarżonej decyzji wynika, że „powód, z jakiego nie skierowała [ona tej decyzji] do Intabexu i do Universal, wynikał z ich uwag przekazanych w odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów i podczas przesłuchania, które były wystarczające, aby obalić wszelkie domniemanie sprawowania rzeczywistej kontroli, oparte na ich udziale w kapitale ich spółek zależnych". Uściśla, że nie mogła oprzeć się na tym domniemaniu w przypadku Taes ze względu na to, że jej spółki dominujące, to znaczy Universal i Universal Leaf, posiadały tylko 90% jej kapitału. W odniesieniu do Deltafiny, która była kontrolowana w 100% przez

Universal i Universal Leaf, Komisja podnosi, że tym ostatnim udało się obalić omawiane domniemanie i że skarżące nigdy nie twierdziły, że jej akta sprawy zawierały okoliczności wskazujące, iż wspomniane spółki dominujące wywierały decydujący wpływ na zachowanie rzeczonej spółki zależnej.

106 Po trzecie, Komisja podnosi, że w motywach 395–398 zaskarżonej decyzji przedstawia dodatkowe informacje na poparcie jej wniosku, że skarżące rzeczywiście wywierały decydujący wpływ na politykę handlową WWTE.

107 Komisja opiera się w szczególności na niektórych fragmentach notatki komitetu wykonawczego SCTC skierowanej do pana V. w sprawie „długoterminowych hiszpańskich umów o zaopatrzenie" (motyw 396 i przypis nr 313 zaskarżonej decyzji).

108 Inną okolicznością przywołaną przez Komisję jest wspomniany w motywie 398 i w przypisie nr 314 zaskarżonej decyzji fakt, że roczny budżet WWTE jest zatwierdzany przez jej zarząd „z zastrzeżeniem zmian zaproponowanych przez spółkę dominującą".

109 Ponadto Komisja odsyła do ustaleń dotyczących podręcznika WWTE, których dokonała w motywie 398 zaskarżonej decyzji. Podnosi w szczególności, że skarżące przyznają, iż SCTC musiała zatwierdzić budżet na zakup tytoniu, zanim prezes WWTE uruchomił jakiekolwiek postępowanie dotyczące zawarcia umowy.

110 Komisja dodaje, że jej akta zawierają wiele innych przykładów wskazujących, że skarżące wywierały decydujący wpływ na WWTE.

111 Po czwarte, Komisja uważa, że przywołane przez skarżące okoliczności, które przedstawiono w pkt 75–79 powyżej, nie wykazują w wymagany prawem sposób, że WWTE działała na rynku w autonomiczny sposób.

112 W odniesieniu do zarzutu drugiego Komisja kwestionuje twierdzenie, że naruszyła zasadę równego traktowania.

113 Tytułem wstępu przypomina, że zgodnie z orzecznictwem poszanowanie zasady równego traktowania musi iść w parze z poszanowaniem zasady legalności, zgodnie z którą nikt nie może powoływać się na swoją korzyść na niezgodne z prawem działanie, którego dopuszczono się na rzecz innej osoby. Wobec tego uważa, iż nawet jeśli okazałoby się, że zaskarżona decyzja nie została skierowana do pewnych przedsiębiorstw, podczas gdy znajdowały się one w sytuacji podobnej do sytuacji skarżących, okoliczność ta byłaby pozbawiona znaczenia dla sprawy w odniesieniu do oceny odpowiedzialności tych ostatnich.

114 Następnie, w pierwszej kolejności, Komisja twierdzi, że sytuacja skarżących różni się od sytuacji Universal, Universal Leaf i Sepi, a zatem nie ma w danym przypadku mowy o naruszeniu zasady równego traktowania. Konkretnie odsyłając do motywów 18, 375, 376, 384, 385 zaskarżonej decyzji, twierdzi, że nie dysponowała wystarczającymi informacjami, aby dojść do wniosku, że Taes, Deltafina i Cetarsa nie działały na płaszczyźnie handlowej niezależnie od ich spółek dominujących.

115 Co się tyczy z jednej strony Taes i Deltafiny, Komisja wskazuje, że początkowo wysłała pismo w sprawie przedstawienia zarzutów nie tylko do tych spółek, lecz również do ich dwóch spółek dominujących. W ich odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów, jak również podczas przesłuchania rzeczone spółki dominujące przedstawiły jednakże „szczegółowe i przekonywające" argumenty, co sprawiło, że Komisja uznała, iż nie tworzyły one jednostki gospodarczej z Taes i Deltafiną.

116 Komisja twierdzi, że fragment motywu 376 zaskarżonej decyzji przywołany przez skarżące (zob. pkt 59, 82 powyżej) należy interpretować „w kontekście motywu 18 i [tej] decyzji jako całości". Podkreśla okoliczność, że nigdzie w zaskarżonej decyzji nie twierdzi, że aby spółka dominująca mogła zostać uznana za odpowiedzialną za naruszenie popełnione przez jej spółkę zależną, należy wykazać „faktyczny udział" rzeczonej spółki dominującej w naruszeniu. Wspominając w motywie 376 zaskarżonej decyzji o braku „faktycznego udziału […] w zdarzeniach badanych w tej decyzji", Komisja odwołuje się do „braku okoliczności faktycznych dowodzących wywieranie decydującego wpływu". Natomiast takie okoliczności faktyczne występowały jej zdaniem w przypadku skarżących.

117 Jeśli chodzi konkretnie o Deltafinę, Komisja podnosi, że w motywie 376 zaskarżonej decyzji zamierzała jedynie zaznaczyć, iż Universal i Universal Leaf wysunęły argumenty wskazujące na autonomię handlową ich spółki zależnej, w związku z czym „obaliły domniemanie". Komisja wyjaśnia, że „być może brzmienie [tego motywu] nie jest zadowalające", lecz nie mogło, uważa, ono wywołać u skarżących przeświadczenia, iż Komisja mogłaby uznać Universal i Universal Leaf za odpowiedzialne za zachowanie Deltafiny tylko wtedy, gdyby dostarczyła dowód ich bezpośredniego udziału w naruszeniu.

118 Komisja – wezwana przez Sąd w ramach środków organizacji postępowania (zob. pkt 48 powyżej) do przekazania wyjaśnień w przedmiocie „szczegółowych i przekonywających" argumentów, o których mowa w pkt 115 powyżej – przyznała jednak, że wbrew temu, co wskazała w swych pismach, okoliczność, iż Universal i Universal Leaf

zdołały w postępowaniu administracyjnym obalić domniemanie wynikające z faktu posiadania 100% akcji Deltafiny, nie skłoniła jej do wniosku, że nie należy ich obciążać odpowiedzialnością za zachowanie Deltafiny o znamionach naruszenia. Podniosła, iż obecnie istnieje obszerne orzecznictwo popierające jej tezę, że fakt posiadania całego kapitału spółki zależnej wystarczy „sam i sam w sobie", by dopuścić domniemanie, że spółka dominująca rzeczywiście wywiera decydujący wpływ na zachowanie tej spółki zależnej. Jednakże w czasie wydania zaskarżonej decyzji Komisja prowadziła politykę „ostrożnego korzystania z tego domniemania i opierania w miarę możliwości swych ustaleń dotyczących odpowiedzialności spółek dominujących na dwojakiej podstawie: stosowaniu domniemania w odniesieniu do spółek zależnych w 100% i przeciwdziałaniu wszelkim próbom obalenia domniemania szczególnie poprzez wykazanie rzeczywistego wywierania decydującego wpływu za pomocą dodatkowych dowodów". Dodała, iż skoro nie dysponowała w aktach sprawy żadnym szczególnym dowodem wskazującym na rzeczywiste wywieranie takiego wpływu przez Universal i Universal Leaf na zachowanie handlowe Deltafiny, zdecydowała się nie obciążać tych pierwszych odpowiedzialnością za naruszenie popełnione przez tę drugą. Komisja uściśliła, iż tym mniej była skłonna oprzeć się na omawianym domniemaniu w przypadku Deltafiny, ponieważ ta ostatnia nie prowadziła działalności na rynku zakupu i pierwszego przetworzenia surowca tytoniowego w Hiszpanii.

119 Z drugiej strony w odniesieniu do Cetarsy Komisja podnosi, że spółka ta należy do Sepi, państwowej spółki holdingowej, która uczestniczy w trwającej w Hiszpanii prywatyzacji spółek przemysłowych subwencjonowanych przez państwo i która znajduje się pod nadzorem hiszpańskiego ministra gospodarki i finansów. Komisja twierdzi, że nie dysponowała w swych aktach sprawy żadnym dowodem wskazującym, że Cetarsa nie kształtowała swego zachowania handlowego w sposób całkowicie autonomiczny, przypominając w tym względzie ustalenia dokonane w motywie 384 zaskarżonej decyzji (zob. pkt 30 powyżej). Dodaje, iż wymienionego motywu nie można interpretować w ten sposób, że oznacza on, iż powodem, dla którego Sepi nie została uznana za odpowiedzialną za zachowanie Cetarsy, jest brak dowodów na bezpośrednie komunikowanie się tych dwóch spółek. Komisja podnosi, że w tym motywie odpowiada na

konkretne argumenty wysunięte przez Dimon w postępowaniu administracyjnym, w związku z czym koncentruje się na różnicach pomiędzy tą ostatnią spółką i Sepi.

120 W drugiej kolejności Komisja twierdzi, że TCLT znajdowała się w sytuacji odmiennej od sytuacji Intabexu.

121 Komisja wskazuje, iż uznała w zaskarżonej decyzji, że Intabex wykazała w swej odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów, iż z uwagi na czysto finansowy charakter jej udziału w Agroexpansión nie była w stanie w najmniejszym stopniu wywierać na tę ostatnią decydującego wpływu. Natomiast TCLT nie przedstawiła w swej odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów żadnego argumentu w tym zakresie. Komisja dodaje, że w każdym razie TCLT była głównym klientem WWTE od 1996 r. do 1999 r., w związku z czym znajdowała się w sytuacji odmiennej od sytuacji Intabexu.

2. *Ocena Sądu*

Uwagi wstępne w przedmiocie możliwości przypisania spółce dominującej odpowiedzialności za zachowanie noszące znamiona naruszenia jej spółki zależnej

122 Należy przypomnieć, że wspólnotowe prawo konkurencji dotyczy działalności przedsiębiorstw (wyrok Trybunału z dnia 7 stycznia 2004 r. w sprawach połączonych C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P i C-219/00 P Aalborg Portland i in. przeciwko Komisji, Rec. s. I-123, pkt 59) oraz że pojęcie przedsiębiorstwa obejmuje każdy podmiot wykonujący działalność gospodarczą, niezależnie od jego statusu prawnego i sposobu jego finansowania (wyrok Trybunału z dnia

28 czerwca 2005 r. w sprawach połączonych C-189/02 P, C-202/02 P, od C-205/02 P do C-208/02 P i C-213/02 P Dansk Rørindustri i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-5425, pkt 112).

123 W orzecznictwie wyjaśniono też, że pojęcie przedsiębiorstwa w tym kontekście należy rozumieć jako oznaczające jednostkę gospodarczą, nawet jeśli z prawnego punktu widzenia jednostka ta składa się z kilku osób fizycznych lub prawnych (wyrok Trybunału z dnia 14 grudnia 2006 r. w sprawie C-217/05 Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, Zb.Orz. s. I-11987, pkt 40; wyrok Sądu z dnia 15 września 2005 r. w sprawie T-325/01 DaimlerChrysler przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-3319, pkt 85).

124 Jeżeli tego rodzaju podmiot gospodarczy narusza reguły konkurencji, to musi odpowiedzieć za to naruszenie zgodnie z zasadą odpowiedzialności osobistej (zob. podobnie wyroki Trybunału: z dnia 8 lipca 1999 r. w sprawie C-49/92 P Komisja przeciwko Anic Partecipazioni, Rec. s. I-4125, pkt 145; z dnia 16 listopada 2000 r. w sprawie C-279/98 P Cascades przeciwko Komisji, Rec. s. I-9693, pkt 78; z dnia 11 grudnia 2007 r. w sprawie C-280/06 ETI i in., Zb.Orz. s. I-10893, pkt 39).

125 Naruszenie wspólnotowego prawa konkurencji musi być przypisane jednoznacznie podmiotowi prawa, na który będzie można nałożyć grzywny. W celu stosowania i wykonania decyzji Komisji w dziedzinie prawa konkurencji jako adresata należy bowiem określić jednostkę posiadającą osobowość prawną (zob. podobnie ww. w pkt 27 wyrok w sprawie PVC II, pkt 978).

126 Z utrwalonego orzecznictwa wynika, że zachowanie spółki zależnej można przypisać spółce dominującej między innymi w przypadku, gdy mimo posiadania odrębnej podmiotowości prawnej owa spółka zależna nie określa w sposób autonomiczny swojego zachowania na rynku, lecz stosuje zasadniczo instrukcje przekazywane jej przez spółkę dominującą (ww. w pkt 27 wyrok w sprawie Imperial Chemical Industries przeciwko Komisji, pkt 132, 133; wyroki Trybunału: z dnia 14 lipca 1972 r. w sprawie 52/69

Geigy przeciwko Komisji, Rec. s. 787, pkt 44; z dnia 21 lutego 1973 r. w sprawie 6/72 Europemballage i Continental Can przeciwko Komisji, Rec. s. 215, pkt 15), w szczególności ze względu na powiązania gospodarcze, organizacyjne i prawne łączące oba te podmioty prawa (zob. analogicznie ww. w pkt 122 wyrok w sprawach połączonych Dansk Rørindustri i in. przeciwko Komisji, pkt 117; ww. w pkt 124 wyrok w sprawie ETI i in., pkt 49).

127 W tego rodzaju sytuacji spółka dominująca i jej spółka zależna są bowiem częścią tej samej jednostki gospodarczej, a tym samym tworzą jedno przedsiębiorstwo w rozumieniu orzecznictwa przywołanego w pkt 122 i 123 powyżej. Komisja jest uprawniona do skierowania decyzji nakładającej grzywny na spółkę dominującą nie ze względu na okoliczność, iż spółka dominująca nakłaniała swoją spółkę zależną do popełnienia naruszenia, ani tym bardziej z uwagi na udział spółki dominującej w naruszeniu, ale ze względu na to, że stanowią one jedno przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 81 WE (wyrok Sądu z dnia 12 grudnia 2007 r. w sprawie T-112/05 Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-5049, pkt 58).

128 Z orzecznictwa wynika również, że Komisja nie może ograniczyć się do stwierdzenia, iż spółka dominująca jest w stanie wywierać decydujący wpływ na zachowanie swej spółki zależnej, lecz musi także zbadać, czy taki wpływ był w rzeczywistości wywierany (zob. podobnie ww. w pkt 27 wyroki: w sprawie Imperial Chemical Industries przeciwko Komisji, pkt 137; w sprawie AEG-Telefunken przeciwko Komisji, pkt 50).

129 W szczególnym przypadku, gdy spółka dominująca posiada 100% kapitału swej spółki zależnej, która naruszyła wspólnotowe reguły konkurencji, po pierwsze, ta spółka dominująca może wywierać decydujący wpływ na zachowanie swej spółki zależnej (zob. podobnie ww. w pkt 27 wyrok w sprawie Imperial Chemical Industries przeciwko Komisji, pkt 136, 137), a po drugie, istnieje zwykłe domniemanie, że owa spółka dominująca rzeczywiście wywiera decydujący wpływ na zachowanie swej spółki zależnej (zob. podobnie ww. w pkt 27 wyroki: w sprawie AEG-Telefunken przeciwko Komisji, pkt 50; w sprawie PVC II, pkt 961, 984).

130 W tych okolicznościach wystarczy, że Komisja wykaże, iż cały kapitał spółki zależnej znajduje się w posiadaniu jej spółki dominującej, aby móc domniemywać, że ta ostatnia wywiera decydujący wpływ na politykę handlową swej spółki zależnej. Komisja będzie mogła następnie uznać spółkę dominującą za solidarnie odpowiedzialną za zapłatę grzywny nałożonej na jej spółkę zależną, chyba że owa spółka dominująca, na której spoczywa ciężar obalenia tego domniemania, przedstawi wystarczające dowody pozwalające wykazać, że jej spółka zależna zachowuje się na rynku w sposób autonomiczny (zob. podobnie ww. w pkt 27 wyrok w sprawie Stora Kopparbergs Bergslags przeciwko Komisji, pkt 29).

131 Wprawdzie w pkt 28 i 29 ww. w pkt 27 wyroku w sprawie Stora Kopparbergs Bergslags przeciwko Komisji Trybunał wskazał także inne okoliczności poza faktem posiadania 100% kapitału spółki zależnej, takie jak brak zakwestionowania wpływu wywieranego przez spółkę dominującą na politykę handlową jej spółki zależnej i wspólną reprezentację dwóch spółek w trakcie postępowania administracyjnego, jednak wymienione okoliczności zostały przytoczone przez Trybunał jedynie w celu przedstawienia całego szeregu okoliczności, na których Sąd oparł swoje rozumowanie, a nie w celu uzależnienia stosowania domniemania, o którym mowa w pkt 129 powyżej, od przedstawienia dodatkowych wskazówek dotyczących rzeczywistego wywierania wpływu przez spółkę dominującą (wyrok Sądu z dnia 8 października 2008 r. w sprawie T-69/04 Schunk i Schunk Kohlenstoff-Technik przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-2567, pkt 57).

132 Wreszcie należy podkreślić, że domniemanie oparte na fakcie posiadania całego kapitału może być stosowane nie tylko w przypadkach istnienia bezpośredniego związku między spółką dominującą i jej spółką zależną, lecz również w przypadkach, gdy – tak jak w niniejszej sprawie – ów związek jest pośredni, z uwagi na spółkę zależną występującą w roli łącznika między nimi.

W przedmiocie kryteriów użytych przez Komisję w zaskarżonej decyzji w celu przypisania spółce dominującej odpowiedzialności za naruszenie popełnione przez jej spółkę zależną

133 Z zaskarżonej decyzji wynika, że w celu przypisania spółce dominującej odpowiedzialności za naruszenie popełnione przez jej spółkę zależną, a następnie w celu zaliczenia jej – wraz ze spółką zależną – do adresatów tej decyzji i uznania jej za solidarnie odpowiedzialną za zapłatę grzywny nałożonej na rzeczoną spółkę zależną Komisja przyjęła następujące rozumowanie.

134 Komisja wyszła z założenia, że takie przypisanie odpowiedzialności jest możliwe, w przypadku gdy spółka dominująca i jej spółka zależna są częścią tej samej jednostki gospodarczej, a zatem stanowią jedno przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 81 WE (zob. motyw 374 zaskarżonej decyzji).

135 Głównym elementem, na którym oparła się Komisja w celu ustalenia, że spółka dominująca i jej spółka zależna znajdują się w takiej sytuacji, jest brak autonomii spółki zależnej w odniesieniu do jej zachowania na rynku (zob. motyw 371 zaskarżonej decyzji), ponieważ ów brak autonomii wynika z faktu wywierania przez spółkę dominującą „decydującego wpływu" na zachowanie jej spółki zależnej (zob. motywy 18, 372, 373, 378, 380, 381, 383, 391, 392, 397, 399, 400, 422, 441 zaskarżonej decyzji).

136 Komisja uznała w tym względzie, że nie mogła ograniczyć się do stwierdzenia, iż spółka dominująca miała możliwość wywierania decydującego wpływu na zachowanie swej spółki zależnej, lecz że na Komisji spoczywał obowiązek wykazania, iż taki wpływ był rzeczywiście wywierany (zob. w szczególności motywy 18, 376, 384, 391, 392, 397, 399, 400 zaskarżonej decyzji).

137 Tak więc w szczególności z motywu 384 zaskarżonej decyzji wynika, że jeżeli Komisja uznała, że nie należało przypisywać Sepi odpowiedzialności za naruszenie popełnione przez jej spółkę zależną Cetarsę, chociaż Sepi posiadała prawie 80% kapitału tej ostatniej, Komisja uczyniła to ze względu na fakt, że nie posiadała w aktach sprawy żadnego dowodu pozwalającego na wykazanie, że Cetarsa nie kształtowała w autonomiczny sposób swego zachowania na rynku. Wbrew temu, co utrzymują skarżące (zob. pkt 82 powyżej), zawarte w tym samym motywie stwierdzenie, że omawiane akta sprawy nie wskazują na „bezpośrednie komunikowanie się Cetarsy i Sepi dotyczące przedmiotu niniejszej sprawy", nie może by interpretowane w ten sposób, że owa okoliczność, sama w sobie, skłoniła Komisję do tego, by nie przypisywać odpowiedzialności Sepi. Poprzez to stwierdzenie Komisja zamierzała bowiem przede wszystkim odpowiedzieć na twierdzenie sformułowane przez Dimon w jej odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów, zgodnie z którym Dimon była traktowana w dyskryminacyjny sposób w porównaniu z Sepi, ponieważ wprawdzie Sepi – podobnie jak Dimon – została rzekomo w pełni poinformowana o rozpatrywanych nielegalnych praktykach, ale nie została uznana za odpowiedzialną za zachowanie o znamionach naruszenia jej spółki zależnej. Ponadto należy dodać, że w motywie 384 zaskarżonej decyzji Komisja przytacza trzy dodatkowe okoliczności w celu odróżnienia sytuacji Dimon od sytuacji Sepi i uzasadnienia jej decyzji o nieprzypisaniu tej ostatniej odpowiedzialności.

138 Podobnie z motywu 18 zaskarżonej decyzji wynika, że powodem, z jakiego Komisja nie przypisała spółce Universal ani zależnej od niej w 100% spółce Universal Leaf odpowiedzialności za zachowanie o znamionach naruszenia Taes, spółki zależnej od Universal Leaf w 90%, jest okoliczność, że Komisja nie posiadała wystarczających dowodów na to, że rzeczywiście wywierały one decydujący wpływ na Taes.

139 Komisja zamierzała zastosować te same zasady w przypadku skarżących w odniesieniu do okresu przed majem 1998 r. Tak więc Komisja starała się najpierw wykazać, że skarżące sprawowały kontrolę nad WWTE wspólnie z jej prezesem i dwoma członkami jego rodziny, dając w ten sposób do zrozumienia, że były w stanie wywierać decydujący wpływ na zachowanie tej spółki (zob. motywy 388–391 zaskarżonej

decyzji). Następnie Komisja próbowała wykazać, że skarżące rzeczywiście wywierały taki wpływ na zachowanie WWTE (zob. motywy 391, 392, 400 zaskarżonej decyzji).

140 Ponadto Komisja podniosła, że w szczególnym przypadku, gdy do spółki dominującej należał cały kapitał jej spółki zależnej, zgodnie z orzecznictwem można było domniemywać, że ta pierwsza rzeczywiście wywierała decydujący wpływ na zachowanie drugiej (zob. motyw 372 zaskarżonej decyzji).

141 Jednakże w niniejszym przypadku, w celu przypisania spółkom dominującym znajdującym się w takiej sytuacji odpowiedzialności za naruszenie popełnione przez ich spółkę zależną, Komisja zdecydowała się nie ograniczać do skorzystania z tego domniemania, lecz oprzeć się również na okolicznościach faktycznych zmierzających do wykazania, że owe spółki dominujące rzeczywiście wywierały decydujący wpływ na ich spółkę zależną, a zatem poprzeć omawiane domniemanie (zob. w szczególności motywy 372, 375, 376, 378 zaskarżonej decyzji).

142 Tak więc z motywu 18 zaskarżonej decyzji wynika wyraźnie, że jeśli Komisja nie uznała spółek dominujących Deltafiny, to znaczy spółki wiodącej – Universal i spółki pośredniej – Universal Leaf, za odpowiedzialne za zachowanie o znamionach naruszenia ich spółki zależnej, mimo że sprawowały nad nią pełną kontrolę, Komisja postąpiła tak ze względu na fakt, iż nie posiadała wystarczających dowodów na okoliczność, że rzeczywiście wywierały decydujący wpływ na rzeczoną spółkę zależną. Podobnie należy rozumieć fragment motywu 376 zaskarżonej decyzji, przywołany przez skarżące (zob. pkt 59, 82 powyżej). Niewątpliwie ten fragment został sformułowany w nieco dwuznaczny sposób. Jednakże gdy jest on rozważany łącznie z motywem 18 tej decyzji i rozpatrywany w jej kontekście, nie może być interpretowany jako oznaczający, że powodem, dla którego Komisja nie przypisała odpowiedzialności tym dwóm spółkom dominującym lub jakiejkolwiek innej spółce dominującej, jest brak ich udziału w naruszeniu.

143 Podobnie z motywu 18 zaskarżonej decyzji wynika równie wyraźnie, że powodem, dla którego Komisja nie przypisała pośredniej spółce dominującej Agroexpansión, to znaczy Intabexowi, odpowiedzialności za zachowanie o znamionach naruszenia jej spółki zależnej, mimo że kontrolowała ją w 100%, jest brak wystarczających dowodów dotyczących rzeczywistego wywierania przez Intabex decydującego wpływu na rzeczoną spółkę zależną, gdyż udział Intabexu w tej spółce miał czysto finansowy charakter (zob. również motyw 376 zaskarżonej decyzji).

144 Natomiast to właśnie okoliczność, że takie dowody istniały w odniesieniu do Dimon, wiodącej spółki dominującej Agroexpansión, poza posiadaniem przez tę pierwszą spółkę całości kapitału tej drugiej, skłoniła Komisję do przypisania tej spółce dominującej odpowiedzialności za naruszenie (zob. w szczególności motywy 375, 378–380 zaskarżonej decyzji).

145 Jest to takie samo stanowisko, jakie Komisja zamierzała przyjąć w przypadku skarżących w odniesieniu do okresu od maja 1998 r. do dnia wydania zaskarżonej decyzji. Tak więc w celu uznania, że skarżące są odpowiedzialne za zachowanie o znamionach naruszenia WWTE, Komisja nie poprzestała na oparciu się na domniemaniu wynikającym z okoliczności, że posiadały one całość lub przez zaledwie kilka miesięcy prawie całość kapitału WWTE (zob. motywy 375, 393 zaskarżonej decyzji), lecz uwzględniła również pewne dodatkowe okoliczności, które wskazywały, że skarżące wywierały rzeczywiście decydujący wpływ na zachowanie tejże spółki (zob. motywy 375, 396, 398 zaskarżonej decyzji). Komisja dodała, iż argumenty przywołane przez SCC w jej odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów w celu wykazania, że WWTE działała na rynku w sposób autonomiczny, nie były przekonujące (zob. motyw 399 zaskarżonej decyzji).

146 Należy uściślić, że Komisja przyjęła omawiane stanowisko nie tylko w odniesieniu do wiodących spółek dominujących, lecz również w stosunku do pośrednich spółek dominujących, na co wskazuje – jeśli chodzi o te ostatnie – przypadek Universal Leaf, Intabexu, SCTC oraz TCLT.

147 Należy wreszcie zaznaczyć, że Komisja potwierdziła w swej odpowiedzi na jedno z pytań zadanych jej na piśmie przez Sąd, jak również na rozprawie, że w przypadku spółek zależnych kontrolowanych w 100% przez ich spółki dominujące postanowiła nie ograniczać się w zaskarżonej decyzji do oparcia się na domniemaniu wskazanym w pkt 129, 130 i 140 powyżej w celu przypisania tym ostatnim odpowiedzialności za naruszenie popełnione przez rzeczone spółki zależne, lecz uwzględnić również dodatkowe okoliczności wskazujące na rzeczywiste wywieranie decydującego wpływu. Komisja uzasadniła zasadniczo to stanowisko okolicznością, że z uwagi na stosowne orzecznictwo w czasie wydania zaskarżonej decyzji uznała za bardziej ostrożne wykazanie odpowiedzialności spółek dominujących na takiej „dwojakiej podstawie".

W przedmiocie drugiej części zarzutu pierwszego

148 Przede wszystkim należy zbadać drugą część zarzutu pierwszego, w ramach której skarżące twierdzą, że Komisja nie uzasadniła wystarczająco swej decyzji o przypisaniu im odpowiedzialności za antykonkurencyjne zachowanie WWTE.

149 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem uzasadnienie, jakiego wymaga art. 253 WE, powinno być dostosowane do charakteru rozpatrywanego aktu i przedstawiać w sposób jasny i jednoznaczny rozumowanie instytucji, która wydała akt, pozwalając zainteresowanym poznać podstawy podjętej decyzji, a właściwemu sądowi dokonać jej kontroli. Wymóg uzasadnienia należy oceniać w odniesieniu do konkretnej sytuacji, w szczególności do treści aktu, charakteru powołanych argumentów, a także interesu, jaki w uzyskaniu informacji mogą mieć adresaci aktu lub inne osoby, których dotyczy on bezpośrednio i indywidualnie. Nie ma wymogu, by uzasadnienie wyszczególniało wszystkie istotne elementy faktyczne i prawne, ponieważ ocena, czy uzasadnienie aktu spełnia wymogi art. 253 WE, winna opierać się nie tylko na jego brzmieniu, ale także uwzględniać okoliczności jego wydania, jak również całość przepisów prawa regulujących daną dziedzinę (zob. wyrok Trybunału z dnia 2 kwietnia 1998 r. w sprawie C-367/95 P Komisja przeciwko Sytraval i Brink's France, Rec. s. I-1719,

pkt 63 i przytoczone tam orzecznictwo; wyrok Sądu z dnia 4 lipca 2006 r. w sprawie T-304/02 Hoek Loos przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-1887, pkt 58).

150 Z utrwalonego orzecznictwa wynika też, że jeżeli decyzja wydana na podstawie art. 81 WE dotyczy wielu adresatów i stwarza problem przypisania naruszenia, musi ona zawierać wystarczające uzasadnienie względem każdego z adresatów, w szczególności względem tych adresatów, którzy zgodnie z tą decyzją ponoszą odpowiedzialność za owo naruszenie (wyroki Sądu: z dnia 28 kwietnia 1994 r. w sprawie T-38/92 AWS Benelux przeciwko Komisji, Rec. s. II-211, pkt 26; z dnia 27 września 2006 r. w sprawie T-330/01 Akzo Nobel przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-3389, pkt 93).

151 W danym przypadku ze streszczenia części zaskarżonej decyzji dotyczącej jej adresatów, zawartego w pkt 25–40 powyżej, jak również z ustaleń dokonanych w pkt 133–146 powyżej wynika, że w omawianej decyzji Komisja zaprezentowała wystarczające uzasadnienie powodów, dla których zdecydowała się przypisać skarżącym odpowiedzialność za naruszenie popełnione przez WWTE. Otóż nawiązując do orzecznictwa Trybunału i Sądu, Komisja omówiła zasady, które zamierzała zastosować w celu określenia rzeczonych adresatów. Jeśli chodzi konkretnie o skarżące, Komisja wyróżniła dwa okresy: pierwszy trwający od 1995 r. do maja 1998 r. i drugi trwający od maja 1998 r. do dnia wydania zaskarżonej decyzji. W odniesieniu do pierwszego okresu Komisja wskazała najpierw, że WWTE podlegała wówczas kontroli sprawowanej wspólnie przez skarżące z jednej strony oraz prezesa WWTE i dwóch członków jego rodziny z drugiej strony, a następnie uznała, iż dysponowała danymi faktycznymi wskazującymi, że skarżące rzeczywiście wywierały decydujący wpływ na zachowanie WWTE i omówiła te dane. W odniesieniu do drugiego okresu Komisja wskazała najpierw, że do skarżących należał wówczas prawie cały (przez kilka miesięcy), a później cały kapitał WWTE, a zatem sprawowały nad nią wyłączną kontrolę. Następnie uznała, że zostało wykazane, iż skarżące rzeczywiście wywierały decydujący wpływ na politykę handlową WWTE, opierając się w tym względzie nie tylko na domniemaniu wynikającym z faktu posiadania całego (lub prawie całego) kapitału spółki zależnej, lecz również na pewnych dodatkowych okolicznościach potwierdzających to

domniemanie. Wreszcie Komisja uznała, że żaden z argumentów powołanych przez SCC w jej odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów nie pozwalał na wyciągnięcie przeciwnego wniosku.

152 W konsekwencji druga część zarzutu pierwszego winna zostać oddalona jako bezzasadna.

W przedmiocie legalności metody zastosowanej w niniejszej sprawie przez Komisję i w przedmiocie zarzutu drugiego

153 Aby ustalić, czy zachodzi konieczność przypisania spółce dominującej odpowiedzialności za naruszenie popełnione przez jej spółkę zależną, opisanej w pkt 134–136, 140, 141 i 146 powyżej, należy dokonać oceny – w świetle art. 81 ust. 1 WE i art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 – legalności metody zastosowanej w niniejszej sprawie przez Komisję.

154 Wystarczy stwierdzić w tym względzie, że rozważana metoda – bez względu na to, czy została poprawnie zastosowana w przypadku skarżących, która to kwestia zostanie zbadana później – jest w pełni zgodna z zasadami ustalonymi w tej dziedzinie przez orzecznictwo, które zostały omówione w pkt 122–132 powyżej.

155 Niewątpliwie w odniesieniu do szczególnego przypadku, gdy spółka dominująca posiada cały kapitał swej spółki zależnej, która naruszyła wspólnotowe reguły konkurencji, Komisja, kierując się ostrożnością, nie oparła się wyłącznie na domniemaniu uznanym w orzecznictwie (zob. pkt 129, 130 powyżej), aby wykazać, że pierwsza z nich rzeczywiście wywiera decydujący wpływ na politykę handlową drugiej, lecz uwzględniła również inne okoliczności faktyczne mające na celu potwierdzenie tego wpływu. Jednakże postępując w ten sposób, Komisja tylko podwyższyła wymagany standard dowodu w celu uznania, że wykazano, iż przesłanka dotycząca rzeczywistego wywierania decydującego wpływu została spełniona, przy czym w pełni zachowała zasadnicze pojęcie jednostki gospodarczej, na którym oparte jest całe orzecznictwo dotyczące możliwości przypisania odpowiedzialności za naruszenia podmiotom prawa stanowiącym to samo przedsiębiorstwo.

156 Należy wreszcie zaznaczyć, że jeśli w sprawie dotyczącej naruszenia, w którym uczestniczy kilka różnych przedsiębiorstw, Komisja przyjmuje w ramach ustalonych przez orzecznictwo pewną metodę w celu określenia, czy należy przypisać odpowiedzialność zarówno spółkom zależnym, które faktycznie popełniły to naruszenie, jak i ich spółkom dominującym, musi ona – poza szczególnymi okolicznościami – oprzeć się w tym celu na tych samych kryteriach w przypadku wszystkich tych przedsiębiorstw.

157 Komisja jest bowiem zobowiązana do poszanowania zasady równego traktowania, która zgodnie z utrwalonym orzecznictwem wymaga, aby porównywalne sytuacje nie były traktowane w odmienny sposób, a odmienne sytuacje nie były traktowane jednakowo, chyba że takie traktowanie jest obiektywnie uzasadnione (zob. wyrok Trybunału z dnia 13 grudnia 1984 r. w sprawie 106/83 Sermide, Rec. s. 4209, pkt 28; wyrok Sądu z dnia 14 maja 1998 r. w sprawie T-311/94 BPB de Eendracht przeciwko Komisji, Rec. s. II-1129, pkt 309).

158 Należy stwierdzić, że Komisja podziela zresztą ten punkt widzenia, gdy w motywie 384 zaskarżonej decyzji wskazuje, że „wprawdzie określone okoliczności, które mogą skłonić [ją] […] do uznania spółki dominującej za odpowiedzialną za zachowanie jej

spółki zależnej, mogą różnić się w zależności od konkretnego przypadku, jednak nie ma mowy o naruszeniu zasady niedyskryminacji tak długo, jak zasady odpowiedzialności są stosowane w spójny sposób".

159 Z ustaleń dokonanych w pkt 137–139 i 142–145 powyżej wynika, że Komisja zastosowała w zaskarżonej decyzji te same zasady do wszystkich omawianych spółek dominujących w celu określenia, czy należało przypisać im odpowiedzialność za naruszenie popełnione przez ich spółki zależne. W szczególności wbrew twierdzeniom skarżących jest oczywiste, że Komisja nie potraktowała w tym względzie odmiennie, z jednej strony, ich sytuacji, a z drugiej strony sytuacji Universal, Universal Leaf, Sepi lub Intabexu.

160 Należy zatem oddalić jako bezzasadny zarzut drugi, oparty na naruszeniu zasady równego traktowania.

W przedmiocie istnienia jednego podmiotu gospodarczego złożonego ze skarżących i WWTE

161 Należy zbadać, czy Komisja właściwie zastosowała do każdej ze skarżących kryteria przedstawione w pkt 134–136, 140, 141 i 146 powyżej w celu stwierdzenia istnienia jednego podmiotu gospodarczego złożonego z nich i z WWTE, a zatem, aby uznać je za solidarnie odpowiedzialne za naruszenie, jak również za zapłatę grzywny, oraz aby zaliczyć je do adresatów zaskarżonej decyzji. Stosownie do okoliczności trzeba będzie następnie zbadać, czy względy wskazane przez skarżące, przedstawione w pkt 74–79 powyżej, przemawiają za ich twierdzeniem, że WWTE działała na rynku w sposób autonomiczny w okresie, w którym trwało naruszenie.

162 Należy wyróżnić – podobnie jak czyni to Komisja w zaskarżonej decyzji – dwa okresy: pierwszy trwający od dnia 13 marca 1996 r., dnia początku kartelu przetwórców, do dnia 5 maja 1998 r. oraz drugi trwający od dnia 5 maja 1998 r. do dnia wydania zaskarżonej decyzji.

W przedmiocie okresu trwającego od dnia 13 marca 1996 r. do dnia 5 maja 1998 r.

163 Strony są zgodne co do tego – a wynika to także z akt sprawy, a w szczególności z okoliczności wskazanych w motywach 388–390 zaskarżonej decyzji, przedstawionych w pkt 34 powyżej – że w okresie trwającym od dnia 13 marca 1996 r. do dnia 4 maja 1998 r. włącznie WWTE była kontrolowana wspólnie z jednej strony przez SCC za pośrednictwem TCLT i SCTC, a z drugiej strony przez prezesa WWTE i dwóch członków jego rodziny.

164 Wbrew twierdzeniom skarżących taki przypadek wcale nie wyklucza tego, że przesłanka dotycząca możliwości wywierania decydującego wpływu na zachowanie spółki zależnej (zob. pkt 128 powyżej) może zostać spełniona. W szczególności nie jest konieczne w tym celu, aby wystąpiła sytuacja, w której spółka dominująca sprawuje wyłączną kontrolę nad spółką zależną.

165 Jeżeli przedsiębiorstwo podlega wspólnej kontroli dwóch lub kilku przedsiębiorstw lub osób, wtedy owe przedsiębiorstwa lub osoby mają siłą rzeczy możliwość wywierania decydującego wpływu na pierwsze przedsiębiorstwo. Nie wystarczy to jednak, aby przypisać im odpowiedzialność za naruszenie reguł konkurencji popełnione przez przedsiębiorstwo, które wspólnie kontrolują, ponieważ takie przypisanie odpowiedzialności wymaga ponadto spełnienia przesłanki dotyczącej rzeczywistego wywierania decydującego wpływu (zob. pkt 128 powyżej). W przypadku gdy tak jest w istocie, różne przedsiębiorstwa lub osoby, które sprawują wspólną kontrolę, mogą zostać uznane za odpowiedzialne za zachowanie o znamionach naruszenia ich spółki zależnej, na co wskazuje wyrok Sądu z dnia 27 września 2006 r. w sprawie T-314/01

Avebe przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-3085, w którym Sąd potwierdził zasadność decyzji Komisji o przypisaniu dwóm spółkom posiadającym udział w wysokości 50% każda w spółce zależnej i dysponującym wspólnie uprawnieniami kierowniczymi w zakresie zarządzania handlowego rzeczoną spółką zależną odpowiedzialności za zachowanie o znamionach naruszenia tejże spółki zależnej. Gdyby miało się okazać, że w rzeczywistości tylko jedno z przedsiębiorstw lub jedna z osób sprawujących wspólnie kontrolę wywiera rzeczywiście decydujący wpływ na zachowanie ich spółki zależnej lub jeżeli uzasadniałyby to inne szczególne okoliczności, Komisja mogłaby przypisać solidarną odpowiedzialność za naruszenie popełnione przez tę spółkę zależną tylko owemu przedsiębiorstwu lub owej osobie.

166 W każdym razie, jak słusznie podkreśla Komisja w swych pismach, gdyby wykazano w niniejszej sprawie, że w okresie od dnia 13 marca 1996 r. do dnia 4 maja 1998 r. włącznie skarżące rzeczywiście wywierały decydujący wpływ na zachowanie WWTE, musiałoby to oznaczać, że były w stanie tego dokonać.

167 Głównym problemem wymagającym rozstrzygnięcia jest zatem kwestia, czy uwzględnione przez Komisję w zaskarżonej decyzji okoliczności wskazują w wymagany prawem sposób, że w rozważanym okresie skarżące rzeczywiście wywierały taki wpływ.

168 W tym względzie należy od razu oddalić argument, na którym skarżące opierają znaczną część ich rozumowania, bazujący na twierdzeniu, że Komisja nie wykazała w wystarczający sposób, iż poleciły one WWTE popełnienie naruszenia lub że były w to naruszenie bezpośrednio zaangażowane.

169 Jak wskazano już bowiem w pkt 127 powyżej, Komisja jest uprawniona do skierowania decyzji nakładającej grzywny na spółkę dominującą nie ze względu na okoliczność, iż spółka dominująca nakłaniała swoją spółkę zależną do popełnienia naruszenia, ani tym bardziej z uwagi na udział spółki dominującej w naruszeniu, ale ze względu na to, że stanowią one jedno przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 81 WE. Mając na uwadze okoliczności omówione w pkt 142 powyżej, fragment motywu 376 zaskarżonej decyzji, na który wskazują skarżące, nie może podważyć tego stwierdzenia (zob. pkt 59, 82 powyżej).

170 Należy również oddalić argument skarżących, że decydujący wpływ, jaki winna wywierać spółka dominująca, aby została jej przypisana odpowiedzialność za naruszenie popełnione przez jej spółkę zależną, musi dotyczyć działalności, która jest objęta jej polityką handlową sensu stricto, a ponadto jest bezpośrednio związana ze wspomnianym naruszeniem, w niniejszej sprawie z zakupem surowca tytoniowego (zob. pkt 60, 69, 73, 77 powyżej).

171 Jak zostało już bowiem wskazane w pkt 126 powyżej, w celu ustalenia, czy spółka zależna określa w sposób autonomiczny swoje zachowanie na rynku, należy wziąć pod uwagę wszystkie istotne okoliczności dotyczące powiązań gospodarczych, organizacyjnych i prawnych łączących spółkę zależną ze spółką dominującą, które mogą różnić się w poszczególnych przypadkach, w związku z czym nie można ich wymienić w sposób wyczerpujący.

172 Okoliczności, na których Komisja opiera się w zaskarżonej decyzji w celu stwierdzenia, iż w rozważanym okresie skarżące rzeczywiście wywierały decydujący wpływ na zachowanie WWTE na rynku, zostały przedstawione w motywie 391 tej decyzji i mogą zostać podzielone na trzy różne kategorie.

— W przedmiocie funkcji pana V. w ramach grupy Standard

173 W pierwszej kolejności Komisja przywołuje pewne okoliczności dotyczące funkcji pana V. w ramach grupy Standard.

174 Należy zauważyć, że – jak wskazały skarżące w odpowiedzi na żądanie udzielenia informacji, które Komisja skierowała do nich w toku postępowania administracyjnego, i jak potwierdziły to w swych pismach – pan V. był co najmniej od rozpoczęcia okresu trwania naruszenia jednym z czterech członków zarządu WWTE. W tej samej odpowiedzi skarżące uściśliły, że w ciągu okresu, który rozpoczął się w dniu 30 września 1989 r., pan V. był również w różnych momentach członkiem zarządu czterech innych spółek zależnych grupy Standard mających siedziby we Włoszech i w Grecji. Owe wskazówki są w pełni zgodne z twierdzeniem skarżących, przedstawionym w ich odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów i powtórzonym w replice, że pan V. odgrywał „rolę przedstawiciela w Europie", której przejawem była jego obecność w zarządzie tych różnych spółek zależnych, i że był on odpowiedzialny w Europie za „koordynowanie sprzedaży przetworzonego tytoniu za pośrednictwem międzynarodowej sieci sprzedaży SCC".

175 Należy również stwierdzić, że skarżące nie podważają twierdzenia Komisji zawartego w motywie 391 zaskarżonej decyzji, że pan V. ponosił „ogólną odpowiedzialność za działalność grupy [Standard] w Europie". Ograniczają się one do wskazania, po pierwsze, że sytuacja pana V. nie jest porównywalna z sytuacją personelu kierowniczego, do którego Sąd odniósł się w ww. w pkt 64 wyroku w sprawie ABB Asea Brown Boveri przeciwko Komisji, tak że Komisja nie może oprzeć argumentacji na powyższym wyroku, a po drugie, że rozważane twierdzenie jest bardzo ogólne i nie wskazuje, że SCTC poleciła WWTE podjęcie antykonkurencyjnego zachowania. Należy dodać, że w skardze same skarżące wskazują pana V. jako będącego „kierownikiem odpowiedzialnym za działalność grupy w Europie".

176 Skarżące nie kwestionują też w swych pismach twierdzenia Komisji, zawartego również w motywie 391 zaskarżonej decyzji, że pan V. działał w charakterze przedstawiciela SCC i był „odpowiedzialny za relacje między WWTE a jej spółkami dominującymi". Ponownie poprzestają na wskazaniu, że owo twierdzenie jest bardzo ogólne i nie pozwala wykazać, iż poleciły one WWTE podjęcie antykonkurencyjnego zachowania.

177 Niewątpliwie pan V. nie był zatrudniony przez którąkolwiek ze skarżących, lecz przez SCTL, spółkę zależną w 100% od SCTC, i nie został wymieniony w wykazie „corporate directors" lub „corporate officers" SCC, który SCC przekazała Komisji w postępowaniu administracyjnym. Niemniej jednak pełnione przez niego funkcje i spoczywające na nim w ramach grupy Standard obowiązki były funkcjami i obowiązkami bardzo wysokiego szczebla, w szczególności w zakresie, w jakim dotyczyły jednego z dwóch głównych sektorów działalności tej grupy i całego obszaru europejskiego.

178 Znaczenie roli pana V. w ramach grupy Standard zostaje jeszcze uwydatnione przez okoliczność, że w sprawozdaniach rocznych SCC z lat 1999–2001 został on wskazany jako „zastępca prezesa i dyrektor regionalny na Europę" wydziału ds. tytoniu tej spółki. Twierdzenie skarżących, że tytuł ten w rzeczywistości nie istniał i został przyznany panu V. tylko w celu poprawienia jego wizerunku, w ogóle nie jest wiarygodne.

179 Mając na względzie te różne okoliczności, pan V. mógł zasadnie zostać uznany za należącego do personelu kierowniczego grupy Standard. Tak więc Komisja słusznie stwierdziła, że istniał bezpośredni związek pomiędzy dominującą spółką wiodącą tej grupy, mianowicie SCC, a panem V.

180 Ta okoliczność – w połączeniu z faktem, iż pan V. był jednym z czterech członków zarządu WWTE – stanowi wyraźną oznakę rzeczywistego wywierania przez SCC decydującego wpływu na zachowanie WWTE na rynku.

— W przedmiocie protokołu posiedzenia zarządu WWTE w dniach 25 i 26 marca 1996 r.

181 W drugiej kolejności Komisja opiera się na protokole posiedzenia zarządu WWTE w dniach 25 i 26 marca 1996 r., który został sporządzony zarówno w języku hiszpańskim, jak i w języku angielskim.

182 Należy zaznaczyć w tym względzie, iż z niektórych fragmentów tego protokołu zawartych w pkt 2 zatytułowanym „Postępowanie dotyczące posiedzeń zarządu" wynika, że podczas omawianego posiedzenia dwaj członkowie zarządu WWTE wyznaczeni przez grupę Standard podkreślili, że spółka ta nie mogła działać niezależnie od SCTC. I tak pan V. wskazał, że chociaż WWTE posiada „własną tożsamość/podmiotowość", była ona „również spółką zależną od SCTC", w związku z czym musiała „dostosować się do kultury SCTC". Natomiast pan C. podkreślił, że „nawet jeżeli wszyscy członkowie zarządu [WWTE mieli] uprawnienia i obowiązki, [nie mogli] swobodnie podejmować wszystkich decyzji i [musieli] w wielu przypadkach zasięgać opinii najwyższych organów SCTC".

183 Z innych fragmentów protokołu wynika, że WWTE musiała zasięgać rady SCTC lub otrzymać jej wcześniejszą zgodę w odniesieniu do szeregu kwestii lub w zakresie wydatków.

184 Tak więc po pierwsze, w pkt 3 zatytułowanym „Procedury sprzedaży" wskazano, że „żadna ilość tytoniu nie może zostać wywieziona bez formularza opatrzonego podwójnym podpisem, zaś format tego formularza zostanie ustalony po wizycie [F., jednej z osób zaproszonych do uczestnictwa we wspomnianym posiedzeniu WWTE] w Godalming [siedzibie SCTC w Zjednoczonym Królestwie] w tym tygodniu" i że „[t]en formularz będzie musiał zostać należycie wypełniony przez [D., jednego z członków zarządu WWTE] po zbadaniu wszystkich istotnych danych przez [A.] w Godalming".

185 Po drugie, w odniesieniu do długookresowego finansowania w protokole wskazano: „Obecnie jesteśmy unieruchomieni, ponieważ nie jesteśmy w stanie obciążyć aktywów hipoteką w związku z instrukcjami SCTC". Stwierdzono tam również, że F. uda się do Godalming w celu zbadania tej kwestii w szczególności z panem M. Należy podkreślić, iż pan M. był w okresie trwania naruszenia jednym z „corporate officers" i zastępców prezesa SCC oraz skarbnikiem SCC.

186 Po trzecie, w tabeli zawartej w pkt 10 protokołu wymieniono szereg projektów inwestycyjnych wymagających „ostatecznej zgody SCTC". W odniesieniu do najważniejszego projektu, to znaczy budowy nowego magazynu, panowie V. i M. podnieśli, że „uzyskanie zgody SCTC na ten wydatek w następnym roku gospodarczym może być bardzo trudne". W tym samym pkt 10 jest mowa o tym, że inwestycja dotycząca przeniesienia „baz" z jednego miejsca działalności w drugie „powinna z dużym prawdopodobieństwem zostać bardzo szybko zatwierdzona przez SCTC ze względu na natychmiastową potrzebę realizacji tego projektu".

187 Okoliczności przedstawione w pkt 182–186 powyżej stanowią wyraźną oznakę rzeczywistego wywierania decydującego wpływu przez SCTC na zachowanie WWTE na rynku. Twierdzenie skarżących, że SCTC była konsultowana – i musiała udzielać zgody – tylko w odniesieniu do kwestii, które nie były związane z zakupem surowca tytoniowego, mianowicie w szczególności sprzedaży przetworzonego tytoniu, jest bez znaczenia ze względu na powody przedstawione w pkt 170 i 171 powyżej. Twierdzenie skarżących, że uprzednia zgoda SCTC była wymagana jedynie w przypadku wydatków nadzwyczajnych, nie znajduje potwierdzenia w faktach, ponieważ w tabeli zawartej w pkt 10 protokołu wymieniono projekty inwestycyjne, których koszty wynosiły od 1 220 do 1 056 911 dolarów amerykańskich (USD), obejmowały także niewielkie kwoty jak 4 800, 5 600 lub 6 504 USD.

188 Wniosek przedstawiony w pkt 187 powyżej jest poparty innymi wskazówkami zawartymi w omawianym protokole. Tak więc po pierwsze, z jego pkt 4 wynika, że kodeks

postępowania, jakiemu podlegał personel SCTC, był stosowany również do personelu WWTE, przy czym w wyniku pewnych zastrzeżeń wyrażonych przez prezesa WWTE zdecydowano się przetłumaczyć go z języka angielskiego na hiszpański. Po drugie, z pkt 7 omawianego protokołu wynika, że zarząd WWTE zbadał sytuację gospodarczą i handlową SCTC.

189 Należy również zaznaczyć, że w omawianym protokole jest mowa o tym, że zarząd WWTE przygotował strategię zakupu surowca tytoniowego w odniesieniu do zbiorów w 1996 r. w Hiszpanii. Wyraźnie wspomniano w tym zakresie o spotkaniu kartelu przetwórców w dniu 13 marca 1996 r. w Madrycie, stwierdzając, co następuje:

„Kilka dni temu odbyło się w Madrycie spotkanie z udziałem wszystkich przedsiębiorstw-nabywców w celu podjęcia próby zawarcia szeregu porozumień dotyczących strategii zawierania umów w odniesieniu do zbiorów [w 1996 r.]. Jedynymi zawartymi w bardzo napiętej atmosferze porozumieniami ustnymi były następujące porozumienia:

1) uzgodniono cenę minimalną w wysokości 3 [peset hiszpańskich (ESP)]/kg za FCV [flue cured Virginia],

2) ujawniono zamiary każdej ze spółek dotyczące średniej ceny.

Niestety nie można było osiągnąć żadnego porozumienia w sprawie podziału hiszpańskiego tytoniu pomiędzy cztery przedsiębiorstwa nabywców".

190 Oczywiste jest więc, że przedstawiciele grupy Standard zasiadający w zarządzie WWTE byli poinformowani o praktykach kartelu przetwórców. Ponadto, jak zostanie wyjaśnione dokładniej w pkt 192 i 193 poniżej, z innych danych zawartych w aktach sprawy Komisji wynika, że pan V. był również osobiście informowany poza posiedzeniami zarządu WWTE o pewnych aspektach tego kartelu. Strony są zgodne co do tego, że owi przedstawiciele nigdy nie wyrazili sprzeciwu wobec tych praktyk i że SCC – pomimo groźby wszczęcia postępowania lub wniesienia skarg odszkodowawczych przez osoby trzecie, na jaką SCC narażała się, zachowując się w ten sposób – nie zastosowała wobec WWTE żadnego środka zmierzającego do zapobieżenia dalszemu udziałowi WWTE w naruszeniu. Komisja mogła słusznie wywnioskować stąd, iż SCC milcząco zgodziła się na rzeczony udział, i uznać, iż taki sposób postępowania stanowił dodatkową oznakę wywierania decydującego wpływu na zachowanie jej spółki zależnej.

— W przedmiocie faksów skierowanych przez prezesa WWTE do pana V.

191 W trzeciej kolejności Komisja wskazuje na cztery faksy skierowane przez prezesa WWTE, pana S., do pana V.

192 W pierwszym faksie z dnia 28 października 1996 r., wysłanym do SCTC do wiadomości pana V., pan S. informuje pana V. w szczególności o wyniku zakupów tytoniu w roku obrotowym 1996 i o średnich cenach zapłaconych przez każdego z hiszpańskich przetwórców, dostarczając mu w ten sposób szczegółowych informacji dotyczących pewnych aspektów kartelu przetwórców. W drugim faksie z dnia 6 października 1997 r., wysłanym do „Standard Commercial – UK" – przy czym z dużym prawdopodobieństwem należy uznać, że chodzi tu o SCTC, która prowadziła działalność w Zjednoczonym Królestwie (zob. pkt 184 powyżej) i była spółką dominującą w stosunku do spółki, która zatrudniała pana V. (zob. pkt 177 powyżej) – pan S. udziela szczegółowych informacji dotyczących spotkania, w którym uczestniczyły pod koniec minionego września WWTE, Cetarsa i Agroexpansión i na którym spółki te uzgodniły, że będą wymieniać się informacjami dotyczącymi cen i wielkości zakupu

surowca tytoniowego. W trzecim faksie z dnia 8 października 1997 r., wysłanym do „Standard Commercial – UK", pan S. przekazuje panu V. kopię pisma, które wysłał tego samego dnia do prezesa Cetarsy i w którym skarży się, że Cetarsa nie przestrzega porozumień w sprawie cen zawartych przez przetwórców. Wreszcie w czwartym faksie z dnia 10 października 1997 r., wysłanym do „Standard Commercial – UK", pan S. udziela informacji dotyczących ilości surowca tytoniowego zakupionych przez przetwórców i zapłaconych cen.

193 Z powodów przedstawionych w pkt 190 powyżej okoliczność, której skarżące zresztą nie kwestionują, że pan V. był na bieżąco osobiście informowany przez prezesa WWTE o różnych aspektach kartelu przetwórców, mogła słusznie zostać uznana za dodatkową wskazówkę wywierania przez SCC decydującego wpływu na zachowanie WWTE.

— Wniosek dotyczący okresu trwającego od dnia 13 marca 1996 r. do dnia 5 maja 1998 r.

194 Z rozważań zawartych w pkt 173–193 powyżej wynika, że Komisja wykazała w wymagany prawem sposób, iż w okresie trwającym od dnia 13 marca 1996 r. do dnia 4 maja 1998 r. włącznie SCC i SCTC rzeczywiście wywierały decydujący wpływ na zachowanie WWTE.

195 Należy natomiast stwierdzić, że – jak słusznie podkreślają skarżące – żadna z okoliczności wskazanych przez Komisję w zaskarżonej decyzji nie pozwala uznać, że TCLT – która zdaniem skarżących jest spółką nieprowadzącą własnej działalności i której

udział w WWTE ma charakter czysto finansowy – rzeczywiście wywierała w omawianym okresie decydujący wpływ na zachowanie WWTE na rynku. Okoliczności te dotyczą bowiem wyłącznie SCC i SCTC.

196 Okoliczność, że TCLT była głównym klientem WWTE od 1996 r. do 1999 r., nie może zostać uwzględniona przez Sąd, ponieważ dopiero w odpowiedzi na skargę Komisja wskazała na nią po raz pierwszy, zamierzając przypisać TCLT odpowiedzialność za zachowanie o znamionach naruszenia jej spółki zależnej. Ponadto z protokołu posiedzenia zarządu WWTE w dniach 25 i 26 marca 1996 r. wynika, że zakup przetworzonego tytoniu od WWTE został przypisany TCLT wyłącznie z powodów czysto księgowych i podatkowych: „[W] przeszłości [WWTE wystawiała TCLT rachunki za te zakupy] w celu zapisania zysku w księgach handlowych WWTE". Żadna dostawa przetworzonego tytoniu nie została w rzeczywistości dokonana na rzecz TCLT. W każdym razie jeśli omawiana okoliczność może wskazywać, że TCLT była zainteresowana polityką handlową WWTE, nie wystarczy ona sama w sobie do wykazania, że TCLT rzeczywiście wywierała decydujący wpływ na zachowanie WWTE.

197 Wynika z tego, że Komisja nie miała podstaw, aby przypisać TCLT zachowanie o znamionach naruszenia WWTE w okresie od dnia 13 marca 1996 r. do dnia 4 maja 1998 r. włącznie, a zatem aby uznać ją za solidarnie odpowiedzialną za zapłatę grzywny w odniesieniu do tego samego okresu.

W przedmiocie okresu trwającego od dnia 5 maja 1998 r. do dnia wydania zaskarżonej decyzji

198 Mając na względzie okoliczności wskazane w motywie 393 zaskarżonej decyzji (zob. pkt 38 trzy pierwsze tiret powyżej), można uznać, iż skarżące posiadały prawie cały kapitał WWTE od dnia 5 maja 1998 r. do października 1998 r. i cały kapitał tej spółki od października 1998 r. do dnia wydania zaskarżonej decyzji.

199 Dochodzi do tego okoliczność, że od dnia 5 maja 1998 r. skarżące dysponują większością wymaganą do podejmowania uchwał na walnym zgromadzeniu WWTE (motyw 394 zaskarżonej decyzji) i że w skład zarządu WWTE wchodzi dwóch nowych członków powołanych przez walne zgromadzenie WWTE w zastępstwie członków, którzy reprezentowali dawnych akcjonariuszy mniejszościowych.

200 W świetle okoliczności przedstawionych w pkt 198 i 199 powyżej oczywiste jest, że od dnia 5 maja 1998 r. skarżące są w stanie wywierać decydujący wpływ na zachowanie WWTE. Ponadto w swych pismach skarżące wyraźnie uznają ten stan rzeczy.

201 Należy wobec tego zbadać, czy w odniesieniu do okresu trwającego od dnia 5 maja 1998 r. do dnia wydania zaskarżonej decyzji przesłanka dotycząca rzeczywistego wywierania decydującego wpływu została spełniona w stosunku do każdej ze skarżących, jak twierdzi Komisja.

202 W tym względzie należy przypomnieć, że po przedstawieniu w swych pismach odmiennego założenia (zob. pkt 105 powyżej) Komisja przyznała w odpowiedzi na zadane jej przez Sąd pytanie na piśmie, że w przypadku spółek zależnych kontrolowanych

w 100% przez ich spółki dominujące postanowiła nie ograniczać się w zaskarżonej decyzji do oparcia się na domniemaniu wskazanym w pkt 129, 130 i 140 powyżej w celu przypisania tym ostatnim odpowiedzialności za naruszenie popełnione przez rzeczone spółki zależne, lecz uwzględnić również dodatkowe okoliczności wskazujące na rzeczywiste wywieranie decydującego wpływu (zob. pkt 118, 147 powyżej). Z różnych motywów zaskarżonej decyzji wynika, że takie jest faktycznie stanowisko, jakie Komisja zamierzała przyjąć w niniejszej sprawie (zob. pkt 141–145 powyżej).

203 Należy zatem zbadać, czy okoliczności uwzględnione przez Komisję w zaskarżonej decyzji pozwalają wykazać w wymagany prawem sposób, że w rozważanym okresie skarżące rzeczywiście wywierały decydujący wpływ na zachowanie WWTE. Okoliczności te zostały wymienione w motywach 396 i 398 zaskarżonej decyzji, jak również w przypisach nr 313 i 314 tejże decyzji.

— W przedmiocie roli, jaką odegrał pan V. w zawarciu umów kontraktacji

204 Pierwszą okolicznością przytoczoną przez Komisję jest wskazany w motywie 396 zaskarżonej decyzji fakt, że od 1998 r. pan V. „odgrywa […] rolę w zawieraniu umów kontraktacji zawieranych przez WWTE z grupami producentów". Przypis nr 313 zaskarżonej decyzji odsyła w tym względzie do notatki komitetu wykonawczego SCTC skierowanej do pana V. w sprawie „długoterminowych hiszpańskich umów o dostawy" z początku 1998 r.

205 Należy stwierdzić, że przedmiotem wspomnianej notatki jest w rzeczywistości zezwolenie panu V., który został wskazany jako „kierownik regionalny na Europę", na „zawarcie z hodowcami tytoniu umów o dostawy tytoniu dla [WWTE]". W tym samym dokumencie udzielono bardzo szczegółowych informacji dotyczących warunków, na jakich pan V. może zawierać te umowy, a dokładniej wielkości zakupu, cen zakupu, premii za jakość i zaliczek, które można przyznać producentom, jak również „zabezpieczenia zaliczek", którego można domagać się od producentów.

206 Poza tym, że wspomniana powyżej notatka przeczy twierdzeniu skarżących, że pan V. zajmował się wyłącznie sprzedażą przetworzonego tytoniu, dowodzi ona wyraźnie tego, iż SCTC odgrywała aktywną rolę w polityce zakupu surowca tytoniowego WWTE, a zatem rzeczywiście wywierała decydujący wpływ na zachowanie WWTE na rynku.

207 Owa notatka pozwala również wykazać, że SCC rzeczywiście wywierała taki wpływ. Należy stwierdzić w tym względzie, po pierwsze, że musiała ona zostać podpisana przez pana H., który był prezesem i prezesem-dyrektorem generalnym tej spółki, oraz przez pana C., który był jednym z trzech członków jej komitetu wykonawczego. Po drugie, pan V., któremu zostało zatem powierzone uprawnienie do zawierania pewnych umów o dostawy surowca tytoniowego, był w tym okresie stale zarówno członkiem zarządu WWTE, jak i pozostawał bezpośrednio związany z SCC, gdzie był jednym z zastępców prezesa (zob. pkt 174–179 powyżej).

208 Tych ustaleń nie podważa argument skarżących, że naruszenia będące przedmiotem zaskarżonej decyzji dotyczą tylko umów kontraktacji zawartych na jeden rok, podczas gdy umowy wskazane w notatce komitetu wykonawczego SCTC z 1998 r. były umowami zawartymi na trzy lata lub na dłużej. Przypisanie spółce dominującej zachowania o znamionach naruszenia jej spółki zależnej nie wymaga bowiem dowodu,

że spółka dominująca wpływa na politykę swej spółki zależnej w określonej dziedzinie będącej przedmiotem naruszenia (zob. pkt 170, 171 powyżej).

209 Z tych samych względów co przedstawione w pkt 168 i 169 powyżej nie ma też znaczenia argument skarżących, że długoterminowe hiszpańskie umowy o dostawy nie dowodzą tego, że skarżące poleciły WWTE popełnienie naruszenia.

— W przedmiocie podręcznika WWTE

210 Drugą okolicznością wskazaną przez Komisję jest fakt przedstawiony w motywie 398 zaskarżonej decyzji, że podręcznik WWTE przewiduje, iż „prezes wraz z dyrektorem ds. zakupów są bezpośrednio odpowiedzialni za [postępowanie dotyczące zawierania umów] po uzyskaniu wcześniejszego zezwolenia spółki dominującej, która zatwierdza budżet na rok obrotowy corocznie w marcu".

211 W tym względzie należy stwierdzić, że – zgodnie z wyjaśnieniami udzielonymi przez same skarżące – stosownie do tego postanowienia do SCTC należy wydanie zgody, w ramach procedury zatwierdzania rocznego budżetu WWTE i przed rozpoczęciem postępowania dotyczącego zawierania umów, na maksymalną ilość surowca tytoniowego, jaka może zostać zakupiona przez WWTE w Hiszpanii (zob. pkt 73 powyżej). Innymi słowy, na SCTC spoczywa obowiązek zatwierdzenia budżetu przeznaczonego na zakup surowca tytoniowego, zanim prezes WWTE będzie mógł rozpocząć postępowanie dotyczące zawierania umów. Owa okoliczność wyraźnie potwierdza to, że SCTC rzeczywiście wywierała decydujący wpływ na zachowanie WWTE na rynku.

212 Co się tyczy argumentu skarżących, że podręcznik WWTE jest pozbawiony mocy dowodowej w odniesieniu do okresu od dnia 5 maja 1998 r. do 2000 r., ponieważ pochodzi on dopiero z 2000 r., wystarczy wskazać, że ów podręcznik stanowi dowód dodatkowy obok wspomnianej w pkt 204 powyżej notatki komitetu wykonawczego SCTC skierowanej do pana V., która wskazuje już na brak autonomii handlowej WWTE od 1998 r. (zob. pkt 206, 207 powyżej).

213 Wreszcie w odniesieniu do argumentu skarżących, że podręcznik WWTE nie dowodzi wystarczająco tego, że SCTC poleciła WWTE podjęcie zachowania antykonkurencyjnego, należy go oddalić z tych samych względów co względy przedstawione w pkt 168 i 169 powyżej.

— W przedmiocie protokołu posiedzenia zarządu WWTE z dnia 20 stycznia 2000 r.

214 Trzecią okolicznością przyjętą przez Komisję w zaskarżonej decyzji jest wskazany w przypisie 314 do tej decyzji fakt, iż z protokołu posiedzenia zarządu WWTE z dnia 20 stycznia 2000 r. wynika, że program działalności tej spółki za rok podatkowy 2001 został zatwierdzony „z zastrzeżeniem zmian zaproponowanych przez spółkę dominującą", to znaczy – zgodnie ze wskazaniami samych skarżących – przez SCTC.

215 Owa okoliczność potwierdza to, że SCTC rzeczywiście wywierała decydujący wpływ na zachowanie WWTE.

216 Należy zauważyć, że protokół, o którym mowa w pkt 214 powyżej, zawiera inne wskazówki dowodzące tego, iż polityka handlowa WWTE była przedmiotem kontroli sprawowanej przez niektóre z jej spółek dominujących. Otóż wspomniano w nim, że „[pan V.] potwierdził, że zajmie się wysłaniem planu upraw do Wilson [to znaczy do miejscowości, gdzie znajdowała się siedziba SCC i SCTC] i że [miał] nadzieję, że ów plan zostanie zatwierdzony w marcu".

— Wniosek dotyczący okresu trwającego od dnia 5 maja 1998 r. do dnia wydania zaskarżonej decyzji

217 Z okoliczności wskazanych w pkt 204–216 powyżej, rozpatrywanych łącznie z faktem posiadania przez SCC i SCTC prawie całego, a następnie całego kapitału WWTE w rozważanym okresie, wynika, że Komisja ustaliła w wymagany prawem sposób, iż w tym okresie SCC i SCTC rzeczywiście wywierały decydujący wpływ na zachowanie WWTE.

218 Należy jednak stwierdzić, że – jak słusznie podkreślają skarżące – żadna z okoliczności wskazanych przez Komisję w zaskarżonej decyzji nie pozwala uznać, że TCLT rzeczywiście wywierała taki wpływ w okresie od dnia 5 maja 1998 r. do dnia wydania zaskarżonej decyzji. Komisja nie może się oprzeć w tym względzie na samym tylko fakcie, że TCLT posiadała cały kapitał WWTE, ponieważ TCLT zostanie wówczas potraktowana w sposób dyskryminujący w porównaniu z Intabexem (zob. pkt 143 powyżej), jak również w porównaniu z Universal i Universal Leaf (zob. pkt 142 powyżej).

219 Wynika stąd, że Komisja nie miała podstaw do przypisania TCLT zachowania o znamionach naruszenia WWTE w okresie wskazanym w pkt 218 powyżej ani zatem do uznania jej za solidarnie odpowiedzialną za zapłatę grzywny w odniesieniu do tego samego okresu.

W przedmiocie argumentów podniesionych przez skarżące w celu wykazania, że w okresie trwania naruszenia WWTE działała na rynku w sposób autonomiczny

220 Skarżące twierdzą, że okoliczności przedstawione w pkt 75–79 powyżej wskazują na to, że w okresie trwania naruszenia WWTE była „w znacznym stopniu" autonomiczna w stosunku do SCTC i przysługiwała jej „prawie pełna" autonomia wobec SCC i TCLT.

221 Ponieważ uznano, iż nie można przypisać TCLT odpowiedzialności za zachowanie o znamionach naruszenia WWTE (zob. pkt 195–197, 218, 219 powyżej), nie ma potrzeby badania niniejszej kwestii w zakresie, w jakim dotyczy ona TCLT.

222 W pierwszej kolejności należy zauważyć, iż okoliczność, że spółka zależna posiada swe własne lokalne kierownictwo i swe własne środki, nie dowodzi sama w sobie tego, że owa spółka kształtuje swe zachowanie na rynku w sposób autonomiczny w stosunku do jej spółek dominujących. Tak więc wprawdzie w niniejszej sprawie WWTE znajdowała się w takiej sytuacji, jednak musiała zasięgnąć opinii lub uzyskać uprzednią zgodę SCTC w odniesieniu do szeregu kwestii i w zakresie wydatków (zob. pkt 183–187 powyżej), jej prezes nie mógł rozpocząć postępowania dotyczącego zawierania umów kupna surowca tytoniowego przed zatwierdzeniem przez SCTC odpowiedniego budżetu (zob. pkt 210, 211 powyżej), a SCC i SCTC odgrywały aktywną rolę w jej strategii zakupu surowca tytoniowego (zob. pkt 204–207 powyżej).

223 W drugiej kolejności w odniesieniu do twierdzenia, że za zakupy surowca tytoniowego była wyłącznie odpowiedzialna WWTE, należy zaznaczyć, że – jak przyznają same skarżące i jak zostało już wyjaśnione w pkt 210 i 211 powyżej – na SCTC spoczywa zatwierdzenie budżetu na zakup surowca tytoniowego przed rozpoczęciem postępowania dotyczącego zawierania umów. Jest zatem oczywiste, że WWTE nie była autonomiczna w zakresie zakupu surowca tytoniowego. W każdym razie autonomia

spółki zależnej nie może być oceniana jedynie w świetle rynku produktowego, na którym zostało popełnione naruszenie.

224 W trzeciej kolejności, z tych samych względów co względy wskazane w pkt 222 i 223 powyżej, skarżące nie mogą skutecznie powoływać się na fakt, że grupa Standard ma zdecentralizowaną strukturę. Ich twierdzenie, że działalność WWTE stanowi tylko zupełnie nieznaczną część działalności grupy Standard, nie dowodzi samo w sobie tego, że SCC i SCTC pozostawiły WWTE autonomię w celu określenia jej zachowania na rynku.

225 Z powyższego wynika, że okoliczności przedstawione przez skarżące nie pozwalają wykazać, że w okresie trwania naruszenia WWTE działała na rynku w sposób autonomiczny.

Wnioski

226 Z całości powyższych rozważań wynika, że Komisja słusznie przypisała SCC i SCTC odpowiedzialność za naruszenie popełnione przez WWTE, a zatem że uznała je za odpowiedzialne solidarnie za zapłatę grzywny i zaliczyła je do adresatów zaskarżonej decyzji.

227 Natomiast Komisja nie miała podstaw do wyciągnięcia takiego samego wniosku, jeśli chodzi o TCLT, i to w odniesieniu do całego okresu trwania naruszenia.

228 Należy zatem stwierdzić nieważność zaskarżonej decyzji w zakresie, w jakim dotyczy ona TCLT.

229 To stwierdzenie nieważności części zaskarżonej decyzji nie ma wpływu na wysokość grzywny, za której zapłatę SCC i SCTC pozostają solidarnie odpowiedzialne. W szczególności wbrew temu, co skarżące podnoszą w replice, takie stwierdzenie nieważności nie ma wpływu na mnożnik w wysokości 1,5 zastosowany przez Komisję do kwoty wyjściowej grzywny ustalonej dla WWTE w celu zapewnienia grzywnie wystarczająco odstraszającego skutku (motyw 423 zaskarżonej decyzji), ponieważ ten mnożnik został ustalony przy uwzględnieniu całkowitego obrotu SCC, która znajduje się na czele jednostki gospodarczej, do której należy WWTE. Wbrew temu, co skarżące podnoszą również w replice, omawiane stwierdzenie nieważności części zaskarżonej decyzji nie ma też wpływu na podwyższenie o 50% zastosowane ze względu na czas trwania naruszenia do kwoty wyjściowej grzywny nałożonej na WWTE (motywy 432, 433 zaskarżonej decyzji). Okoliczność, że TCLT nie może zostać uznana za odpowiedzialną za naruszenie, nie ma bowiem żadnego wpływu na czas jego trwania.

W przedmiocie kosztów

230 Zgodnie z art. 87 § 2 regulaminu kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Na podstawie art. 87 § 3 akapit pierwszy, w razie częściowego tylko uwzględnienia żądań każdej ze stron, Sąd może postanowić, że koszty zostaną rozdzielone.

231 W związku z tym, że w niniejszej sprawie skarga została częściowo uwzględniona, słuszna ocena okoliczności sprawy wymaga, aby skarżące pokryły dwie trzecie własnych kosztów i dwie trzecie kosztów poniesionych przez Komisję, a Komisja – jedną trzecią własnych kosztów i jedną trzecią kosztów poniesionych przez skarżące.

Z powyższych względów

SĄD (czwarta izba)

orzeka, co następuje:

1) **Stwierdza się nieważność decyzji Komisji C(2004) 4030 wersja ostateczna z dnia 20 października 2004 r. w sprawie postępowania zgodnie z art. 81 ust. 1 [WE] (sprawa COMP/C.38.238/B.2 – Surowiec tytoniowy – Hiszpania) w zakresie, w jakim dotyczy ona Trans-Continental Leaf Tobacco Corp. Ltd.**

2) **W pozostałym zakresie skarga zostaje oddalona.**

3) **Alliance One International, Inc., Standard Commercial Tobacco Co., Inc. i Trans-Continental Leaf Tobacco pokrywają dwie trzecie własnych kosztów i dwie trzecie kosztów poniesionych przez Komisję Europejską, a Komisja Europejska – jedną trzecią własnych kosztów i jedną trzecią kosztów poniesionych przez skarżące.**

Czúcz Labucka O'Higgins

Wyrok ogłoszono na posiedzeniu jawnym w Luksemburgu w dniu 27 października 2010 r.

Podpisy

Spis treści

Okoliczności powstania sporu . . . . . II - 5336

1. Skarżące i postępowanie administracyjne . . . . . II - 5336

2. Zaskarżona decyzja . . . . . II - 5339

3. Adresaci zaskarżonej decyzji . . . . . II - 5342

Przebieg postępowania i żądania stron . . . . . II - 5349

Co do prawa . . . . . II - 5351

1. Argumenty stron . . . . . II - 5352

2. Ocena Sądu . . . . . II - 5369

Uwagi wstępne w przedmiocie możliwości przypisania spółce dominującej odpowiedzialności za zachowanie noszące znamiona naruszenia jej spółki zależnej . . . . . II - 5369

W przedmiocie kryteriów użytych przez Komisję w zaskarżonej decyzji w celu przypisania spółce dominującej odpowiedzialności za naruszenie popełnione przez jej spółkę zależną . . . . . II - 5373

W przedmiocie drugiej części zarzutu pierwszego . . . . . II - 5377

W przedmiocie legalności metody zastosowanej w niniejszej sprawie przez Komisję i w przedmiocie zarzutu drugiego . . . . . II - 5379

W przedmiocie istnienia jednego podmiotu gospodarczego złożonego ze skarżących i WWTE . . . . . II - 5381

W przedmiocie okresu trwającego od dnia 13 marca 1996 r. do dnia 5 maja 1998 r. . . . . II - 5382

— W przedmiocie funkcji pana V. w ramach grupy Standard . . . . . II - 5385

— W przedmiocie protokołu posiedzenia zarządu WWTE w dniach 25 i 26 marca 1996 r. . . . . II - 5387

— W przedmiocie faksów skierowanych przez prezesa WWTE do pana V. . . II - 5390

— Wniosek dotyczący okresu trwającego od dnia 13 marca 1996 r. do dnia 5 maja 1998 r. . . . . II - 5391

W przedmiocie okresu trwającego od dnia 5 maja 1998 r. do dnia wydania zaskarżonej decyzji. . . . . II - 5393

— W przedmiocie roli, jaką odegrał pan V. w zawarciu umów kontraktacji . . II - 5394

— W przedmiocie podręcznika WWTE . . . . . II - 5396

— W przedmiocie protokołu posiedzenia zarządu WWTE z dnia 20 stycznia 2000 r. . . . . II - 5397

— Wniosek dotyczący okresu trwającego od dnia 5 maja 1998 r. do dnia wydania zaskarżonej decyzji . . . . . II - 5398

W przedmiocie argumentów podniesionych przez skarżące w celu wykazania, że w okresie trwania naruszenia WWTE działała na rynku w sposób autonomiczny . . II - 5399

Wnioski . . . . . II - 5400

W przedmiocie kosztów . . . . . II - 5401